

Афіцыйна

Андрэй Кабякоў (справа) і Барыс Святлоў падчас урачыстай цырымоніі ўручэння дзяржаўнага ўзнагароды. Фота Мікаіла ПЯТРОВА, БелТА

Увага! Конкурс!

ЗАПРАШЭННЕ

да ўдзелу ў адкрытым конкурсе на стварэнне фільма для дзяцей і юнацтва

Выгляд працедуры дзяржаўнай закупкі: адкрыты конкурс

1. Звесткі пра заказчыка:

1.1. поўнае найменне: Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь;

1.2. месца знаходжання: 220004, г. Мінск, пр. Пераможцаў, 11;

1.3. уліковы нумар плацельшчыка, заказчыка: 100618574;

1.4. прозвішча, імя, імя па бацьку кантактнай асобы: Чарвякоў Віталь Анатольевіч;

1.5. нумар кантактнага тэлефона / факса: +375712048607/2032559;

1.6. адрас электроннай пошты: ministerstvo@kultura.by.

2. Звесткі пра прадмет дзяржаўнай закупкі:

2.1. прадмет закупкі (назва): аказанне паслуг па вытворчасці фільмаў (у адпаведнасці з артыкулам 17 Закона Рэспублікі Беларусь ад 14 чэрвеня 2004 г. "Аб кінематаграфіі ў Рэспубліцы Беларусь");

2.2. код прадмета закупкі (пазвід АКРБ 007-2012) і назва прадмета закупкі ў адпаведнасці з ім: 59.11.11.000 Паслугі па вытворчасці кіна- і відэафільмаў;

2.3. аб'ёмы закупкі (у натуральным (з указаннем адзінкі вымярэння) або грашовым выражэнні):

- ігравы фільм — 100 хвілін і тэлевізійная версія ў фармаце 2 серыі па 52 хвіліны;

2.4. месца пастаўкі тавараў (выканання работ, аказання паслуг): г. Мінск, пр. Пераможцаў, 11;

2.5. крыніца фінансавання закупкі: рэспубліканскі бюджэт;

2.6. прыкладныя тэрміны ажыццяўлення закупкі: снежань 2016 г.;

2.7. патрабаванні да вытворцы фільма:

- вытворцам фільма (прадзюсарам) або адным з вытворцаў фільма (прадзюсарам) з'яўляецца юрыдычная

асоба Рэспублікі Беларусь, пры гэтым атрымальнікам сродкаў з'яўляецца рэзідэнт Рэспублікі Беларусь;

- работы і паслугі ў рамках вытворчасці фільма ажыццяўляюцца рэзідэнтамі Рэспублікі Беларусь і на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь (за выключэннем выканання работ і аказання паслуг, якія ў Рэспубліцы Беларусь не выконваюцца або не аказваюцца, а таксама выпадкаў, калі вытворчасць фільма ажыццяўляецца сумесна з замежнымі вытворцамі (прадзюсарамі);

- наяўнасць уласнага кваліфікаванага персаналу і вопыту працы ў галіне кінематаграфіі не менш за 5 гадоў;

- не менш за 70 % складу здымачнай групы складаюць грамадзяне Рэспублікі Беларусь, за выключэннем выпадкаў, калі вытворчасць фільма ажыццяўляецца сумесна з замежнымі вытворцамі (прадзюсарамі);

- наяўнасць уласных фінансавых і (або) прыцягнутых кадравых і матэрыяльна-тэхнічных магчымасцяў, неабходных для выканання дамоў на працягу ўсяго перыяду яе дзеяння.

3. Звесткі пра конкурс:

3.1. тэрміны і месца размяшчэння конкурсных дакументаў: запрашэнне да ўдзелу ў адкрытым конкурсе па ўстаноўленым парадку размяшчэння на афіцыйным сайце ў глабальнай сетцы Інтэрнэт, створаным для размяшчэння на ім інфармацыі аб дзяржаўных закупках, у тэрмін не менш чым за трыццаць календарных дзён да дня адкрыцця конкурсных прапановаў;

3.2. конкурсныя (аўкцыённыя) дакументы размяшчаюцца:

3.2.1. на мове (мовах): беларускай і (або) рускай мовах;

3.2.2. па адрасе: <http://www.icetrade.by>;

1 лістапада Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Андрэй Кабякоў па даручэнні Кіраўніка дзяржавы ўручыў сёння дзяржаўныя ўзнагароды заслужаным людзям краіны.

Падзякі Прэзідэнта ўручаны за падрыхтоўку на высокім арганізацыйным узроўні пятага Усебеларускага народнага сходу. "Адзначана праведзеная работа па арганізацыі гарачай лініі народнага веча, асвятленні мерапрыемства ў сродках масавай інфармацыі і арганізацыі разнапланавай культурнай праграмы для дэлегатаў", — сказаў Андрэй Кабякоў. Падзякі Прэзідэнта ўдастоены, у прыватнасці, намеснік Прэм'ер-міністра Беларусі Наталля Качанова і міністр культуры Барыс Святлоў.

Сярод іншых былі адзначаны дасягненні работнікаў сферы культуры. Іх заслугі маюць асабліва значнасць у Год культуры. "Дзякуючы прафесійнаму майстэрству артыстаў на сцэнах лепшых тэатраў краіны створаны запамінальныя вобразы герояў, якія палюбілі і дзеці, і дарослыя. Многія спектаклі, дзе задзейнічаны артысты, атрымалі спецыяльныя прызны і прэміі на прэстыжных тэатральных фестывалях", — сказаў Андрэй Кабякоў.

icetrade.by;

3.3. прапановы:

3.3.1. месца (адрас) і парадак размяшчэння: прапанова падаецца ўдзельнікам праз яе размяшчэнне на афіцыйным сайце ў тэрміны, названыя ў запрашэнні, у парадку, устаноўленым конкурснымі дакументамі. Прапанова размяшчаецца ў форме электроннага дакумента ў адпаведнасці з патрабаваннямі конкурсных дакументаў;

3.3.2. тэрмін для падрыхтоўкі і падачы прапановы: да 4 снежня 2016 г. ўключна;

3.3.3. да ўдзелу ў адкрытым конкурсе дапускаюцца:

3.3.3.1. юрыдычныя асобы, якія адпавядаюць кваліфікацыйным патрабаванням да ўдзельнікаў. Удзельнікам не могуць быць асобы, названыя ў пункце 3 артыкула 14 Закона Рэспублікі Беларусь ад 13 ліпеня 2012 г. № 419-3 "Аб дзяржаўных закупках тавараў (работ, паслуг)";

3.3.3.2. юрыдычныя або фізічныя асобы, якія ўзялі на сябе ініцыятыву або адказнасць за фінансаванне і вытворчасць фільма і ажыццяўляюць у якасці асноўнага віду дзейнасці кінематаграфічную дзейнасць;

3.3.4. кваліфікацыйныя даныя ўдзельнікаў, уключаючы пералік дакументаў і звестак для іх праверкі:

- у адпаведнасці з артыкулам 15 Закона Рэспублікі Беларусь ад 13 ліпеня 2012 г. № 419-3 "Аб дзяржаўных закупках тавараў (работ, паслуг)";

- рэгістрацыя ўдзельніка юрыдычнай асобы як рэзідэнта Рэспублікі Беларусь павінна быць не менш за 5 гадоў (дата і нумар рэгістрацыі ў Адзінным дзяржаўным рэгістры юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрыемстваў);

- вопыт статутнай дзейнасці па вытворчасці фільмаў — не менш за 5 гадоў (пералік вырабленых фільмаў за 2012—2016 гг. з пазначэннем заказчыка і года заканчэння вытворчасці);

3.3.5. інфармацыя аб уздзеянні ў конкурсе суб'ектаў малага і сярэдняга прадпрыемства: на агульных падставах;

3.4. іншыя звесткі, устаноўленыя заказчыкам:

конкурсная прапанова павінна ўключаць наступныя матэрыялы:

- літаратурны сцэнарый фільма ў 5 экзэмплярах на папярэвым носьбіце і адным — у электронным выглядзе ў фармаце pdf (праваўладальнік) (праваўладальнік) для апаважчэння аб належным ім выключным праве на сцэнарый мае права па сваім меркаванні выкарыстоўваць знак аховы аўтарскага права, які змяшча-

ецца на кожным экзэмпляры сцэнар'я і абавязкова складаецца з трох элементаў: лашэйскай літары "С" у акружнасці, імя (найменша) праваўладальніка (праваўладальнік), года стварэння сцэнар'я;

- сінопсід другой і наступных серый фільма;

- копію аўтарскага дагавора з аўтарам сцэнар'я фільма;

- копіі дагавору з аўтарамі фільма на стварэнне фільма.

- папярэдні разлік кошту фільма, у тым ліку з пазначэннем артыкулаў выдаткаў і памеру чаканага прыбытку, пры гэтым удзельнікам конкурсу павінна быць забяспечана захаванне памераў фінансавання вытворчасці фільмаў за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэту, вызначаных падпунктам 1.2 пункта 1 Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 снежня 2011 г. № 567 "Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематаграфіі";

- бухгалтарскі баланс і справаздачу аб прыбытках і стратах на апошняю справаздачную дату (пры вызваленні асобных катэгорыяў юрыдычных асоб ад абавязку вядзення бухгалтарскага ўліку і складання справаздачнасці — справаздачу аб фінансаванні справаздачнай дзейнасці па форме дзяржаўнай статыстычнай справаздачнасці (для юрыдычных асоб Рэспублікі Беларусь);

- даведку з падатковага органа аб наяўнасці (адсутнасці) запавячэнняў перад бюджэтам па сплачэннем ім плаццяў на 1-е чысло месяца, які папярэднічае дню падачы прапановы;

- даведку банка, які абслугоўвае, аб наяўнасці грашовых сродкаў на бягучым разліковым банківскім рахунку;

- план камерцыйнай рэалізацыі фільма на працягу трох гадоў з моманту яго стварэння (з пазначэннем усіх формаў яго распаўсюджвання і абгрунтавання камерцыйнай эфектыўнасці праекта), зацверджаны кіраўніком арганізацыі;

Падана конкурсныя прапановы ажыццяўляецца прэзідэнтам у форме электроннага дакумента шляхам размяшчэння яго на афіцыйным сайце, а таксама яны накіроўваюцца на папярэвым носьбіце ў Міністэрства культуры (у 5 экзэмплярах) з пазначкай "на конкурс".

Тэрмін адкрыцця прапановы — 5 снежня 2016 г.

Тэрмін разгляду прапановы — да 20 снежня 2016 г.

Тэрмін дзеяння прапановы — 60 календарных дзён.

Цягам года ў Беларусі ў рамках Года культуры ладзіліся і яшчэ ладзіцца шматлікія конкурсы, у тым ліку — і ўпершыню ў гісторыі краіны. Некаторыя з іх ужо паспяхова завяршыліся, іншыя — выходзяць на фінішную прамую.

Напрыклад, конкурс "Горад культуры ў год культуры", які быў аб'яўлены ў краіне ўлетку, каб вылучыць тыя населеныя пункты Беларусі, што ўнеслі найбольшы ўклад у развіццё культурнай сферы, а таксама турыстычнай галіны, ужо прайшоў да свайго лагічнага канца. Журы назвала лепшыя абласныя цэнтры, горад абласнога падпарадкавання, горад раённага падпарадкавання, пасёлак гарадскога тыпу і аграгарадок.

Так, у намінацыі "Лепшы абласны цэнтр" перамогу атрымаў Магілёў, а "Лепшы горад абласнога падпарад-

Ад "Генія..." да "Бела-тона"

кавання" — Наваполацк. Пераможцы, як зазначаюць арганізатары конкурсу, атрымаюць дыпломы, а таксама 150 і 40 базавых велічыняў адпаведна. Нагадаю, што "К" неаднаразова пісала і яшчэ будзе пісаць пра тыя знакі культуры акцыі, што адбываліся ў Наваполацку і Магілёве цягам года. З апошніх матэрыялаў згадаю, да прыкладу, артыкулы, прысвечаныя рэспубліканскаму форуму "Музеі Беларусі", а таксама ў Міжнароднай канферэнцыі "Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства", якія прымалі менавіта магілёўчане.

Лепшым горадам раённага падпарадкавання журы назвала Ліду, лепшым пасёлкам гарадскога тыпу — Акцябрскі Гомельскай вобласці, лепшым аграгарадком — Моталь Іванаўскага раёна Брэстчыны. Акрамя дыпломаў, пераможцам уручаюць грашовыя прэміі на 130, 120 і 100 базавых велічыняў. Таксама варта нагадаць, што ўсё гэтыя населеныя пункты часцяком "святліліся" на старонках "К" у звязку з правядзеннем Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня", кулінарнага фестывалю "Мотальскія прысмакі" ці іншых культурных акцый, якія адбываліся ў рэгіёнах Беларусі.

Але некаторыя конкурсныя праграмы, якія таксама былі аб'яўлены Міністэрствам культуры гэтым летам і пра якія пісала "К" (гл. №33), як ужо згадалася, яшчэ толькі распачаліся. Сярод іх варта адзначыць конкурс "Чалавек Года культуры", у якім могуць удзельнічаць грамадзяне Беларусі — работнікі сферы культуры, педагогі ўстаноў адукацыі ў сферы культуры, супрацоўнікі сродкаў масавай інфармацыі (у профільнай намінацыі), а таксама члены творчых саюзаў. Пераможцы атрымаюць спецыяльныя дыпломы і грашовыя прэміі і дыпломы.

Рэспубліканскі конкурс "Геній-стартуп", які ладзіцца ў Беларусі з мэтай развіцця творчай ініцыятывы моладзі, мае трыццаць да 1 снежня бягучага года, так што тым, хто хоча прыняць у ім удзел, варта паспяхацца. Аўбор прэзідэнтаў ажыццяўляецца праз арганізацыі, дзе навукаюцца ці працуюць канкурсанты, а таксама праз творчыя саюзы. Галоўныя крытэрыі — узрост удзельнікаў павінен вагацца ад 18 да 31 года. Акрамя таго, прэзідэнты павінны ажыццяўляць культурную або адукацыйную дзейнасць не менш за адзін год і мець вопыт рэалізацыі культурных праектаў. Да 15 студзеня 2017 года па выніках разгляду дасланых заявак будзе вылучаны 10 пераможцаў, якія таксама атрымаюць грашовыя прэміі.

Конкурс "Бела-тон", нацэлены на папулярнаасць лепшых традыцыйна-беларускага музычнага мастацтва, таксама хутка будзе завершана. Ягоны далейшы — таксама 31 снежня бягучага года. Прыём заявак на конкурс на сёння ўжо завяршыўся. Нагадаю, што удзельнікі павінны былі даслаць арганізатарам конкурсу аўдыязапіс сучаснай песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да 80 базавых велічыняў, а Міністэрства культуры краіны будзе садзейнічаць уключэнню песні патрыятычнай накіраванасці аб Беларусі на CD ці flash-card, нотны запіс музычнай кампазіцыі, а таксама тэкст песні на беларускай або рускай мовах. Пераможцы атрымаюць ад 50 да

юць адпаведныя паўнамоцтвы, на адрас дырэктры конкурсу (220040, г. Мінск, вул. Някрасава, 3).

Да ўдзелу ў конкурсе дапускаюцца аўтары твораў выяўленчага мастацтва ў любых відах, жанрах і мастацкіх тэхніках і аўтары твораў літаратуры пра выяўленчае мастацтва, створаных за тры гады, якія папярэднічаюць тэрміну завяршэння прыёму заявак — грамадзяне Рэспублікі Беларусь, а таксама замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, маюць (або атрымліваюць) прафесійную адукацыю ў галінах выяўленчага мастацтва, дызайну, мастацтвазнаўства або не маюць прафесійнай адукацыі ў галінах выяўленчага мастацтва, дызайну, мастацтвазнаўства, але з'яўляюцца членамі творчых саюзаў.

У выпадку, калі творы выяўленчага мастацтва або літаратуры створаны двума або больш аўтарамі, іх аўтары дапускаюцца да ўдзелу як калектыву аўтараў. Члены іх абавязаны вызначыць кіраўніка. Адзін аўтар (калектыву аўтараў) можа удзельнічаць у конкурсе толькі з адным творам і толькі ў адной намінацыі. Прадстаўленне на конкурс твораў памерных аўтараў (акрамя аўтараў, якія ўваходзяць у склад калектываў аўтараў) не дапускаецца.

Конкурс праводзіцца па намінацыях: "Навацыя", "Творчы дэбют" (для аўтараў, якія не дасягнулі 31 года на дзень падачы заяўкі), "Мастацкая фатаграфія", "Дызайн", "Жываліс", "Графіка", "Скульптура", "Манументальнае і манументальна-дэкаратыўнае мастацтва", "Мастацтвазнаўства і крытыка".

У перыяд з 20 лістапада па 31 снежня 2016 года адборачная камісія па выніках адкрытага прагляду заявак і матэрыялаў вылучае па 10 работ у кожнай намінацыі для ўдзелу ў Рэспубліканскай выставе сучаснага выяўленчага мастацтва. У перыяд з 18 красавіка па 21 мая 2017 года па выніках адкрытага прагляду і ацэнкі твораў мастацтва ў літаратуры, экспанаваных у рамках выставы, журы вызначае пераможцаў.

Аўтарам (калектыву аўтараў), якія сталі пераможцамі конкурсу, устанавліваецца грашовая прэмія ў памеры 100 базавых велічынь у кожнай намінацыі, а таксама ўручаецца дыплом лаўрэата і спецыяльны прыз.

Адрываюцца Дні культуры Эстоніі Ірына Дрыга (злева) і Ганэ-Лі Рэйман. / Фота Алены САШКЕВІЧ

на нні Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь, які гэтым разам узначаліў маэстра Эрэкі Пехх. Слушачы пачулі музыку эстонскіх кампазітараў. А ў другім аддзяленні аркестр бліскача выканаў Канцэрт № 2 Сяргея Рахманінава для мінор для фартэпіяна з аркестрам разам з салістам Мікель Полам.

4 лістапада адбыўся канцэрт у памяць эстонскага спевака народнага артыста СССР Георга Отса. Мастацтва эстонскага кінематографа не абшлі на XXIII Мінскім міжнародным кінафестывалі "Лістапад", які таксама адкрыўся ў пятніцу: у праграме фестывалю заяўлена рэтраспектыва эстонскіх фільмаў: у выхадныя дні ў мінскіх кінатэатрах можна будзе паглядзець стужкі "1944" і "Мандарыны".

Дні культуры Эстоніі

Гэты культурны тыдзень прайшоў у Беларусі пад сцягам Эстоніі. Цырымонія адкрыцця Дзён культуры Эстонскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь адбы-

лася на сцэне Белдзяржфілармоніі ў чацвер.

Са словамі віншаванняў выступілі першы намеснік міністра культуры нашай краіны Ірына Дрыга і віцэ-канцлер Міністэрства культуры

Эстоніі Ганэ-Лі Рэйман. Ірына Уладзіміраўна зазначыла: нашы краіны і нашы народы даўно звязваюць культурныя сувязі. "Мне вельмі прыемна, што гэтыя сувязі не страціліся і з набыццём нашай незалежнасці, ды нават узмацніліся. У 2004 годзе паміж міністэрствамі Беларусі і Эстоніі быў падпісаны дагавор аб супрацоўніцтве. Супрацоўнічаюць

у выніку не толькі міністэрствы, але і нашы тэатры, бібліятэкі, нашы дзеячы культуры. На беларускіх фестывалях, якія праходзяць штогод, мы з задавальненнем сустракаем эстонскіх артыстаў. А наш балет, нашы музыканты ўражваюць эстонцаў падчас сваіх гастролі".

Вечар быў працягнуты класічнай музыкай у выка-

Афіцыйна

Створаны аргкамітэт па падрыхтоўцы і правядзенні ў наступным годзе 3 верасня Дня беларускага пісьменства ў Полацку. Адпаведную пастанову 1 лістапада 2016 года прыняў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Згодна з дакументам, фінансаванне падрыхтоўкі і правядзення мерапрыемстваў Дня пісьменства даручана ажыццявіць за кошт сродкаў рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў у рамках сродкаў, прадуладжваных дзяржаўным органам на правядзенне цэнтралізаваных мерапрыемстваў, а таксама іншых крыніц.

Узначальвае аргкамітэт намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Наталля Качанава. Намеснікамі старшыні аргкамітэта з'яўляюцца міністр інфармацыі Лілія Ананіч і старшыня Віцебскага аблвыканкама Мікалай Шарснёў. У склад аргкамітэта ўвайшлі таксама прадстаўнікі кіраўніцтва міністэрстваў адукацыі, культуры, сувязі і інфармацыі, спорту і турызму, прадстаўнікі іншых міністэрстваў, ведамстваў і арганізацыйных структураў. Сярод іх — намеснік міністра культуры Васіль Чэрнік.

Фактар развіцця

3 лістапада ў Інстытуце культуры Беларусі прайшоў семінар "Нематэрыяльная культурная спадчына як фактар устойлівага развіцця тэрыторыі". Эксперты і работнікі культуры сустрэліся, каб даведацца аб этычных прынцыпах захавання НКС, прынятых на 10-й сесіі Міжрадавага Камітэта па ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO ў 2015-м годзе, і абмеркаваць стварэнне беларускага кодэксу этыкі і плана па ахове НКС.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Загадчык аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Ала Шашкевіч нагадала, што не ўсе звесткі аб традыцыйнай культуры, што захоўваюцца ў архівах, можна аднесці да нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Пад азначэнне НКС трапляюць толькі жывыя практыкі, якія аднаўляюцца супольнасцямі.

І такія практыкі могуць існаваць не толькі як правыя традыцыйнай культуры. У розных краінах яе элементы НКС інвентарызуюцца спартыўныя гульні, гарадскія звычкі, адносна познія па часе ўзнікнення. Канвенцыя 2003 года не апелюе да паняццяў "аўтэнтычнасць" і "унікальнасць", усе элементы НКС аднолькава каштоўныя.

У павествы ААН у галіне ўстойлівага развіцця да 2030-га, прынятай у 2015-м, культура названая істотным фактарам устойлівага развіцця. Такім чынам, НКС варта разглядаць як значную з'яву жыцця яе носьбітаў. Ала Шашкевіч акрэсліла пагрозы захаванню НКС, сярод якіх міграцыя насельніцтва, камерцывалізацыя і дэкантэкстуалізацыя, змена культурнага ландшафта, недастатковае інфармаванасць.

Доктар філалагічных навук Таццяна Валодзіна казалі пра этычныя прынцыпы аховы НКС. Калі галоўным суб'ектам аховы лічыць сукупнасць носьбітаў, то не паўстае пытаньня іерархіі элементаў: адпаведна Канвенцыі 2003 года элемент,

што актуалізуецца групай людзей, не менш каштоўны за той, які шануе ўся краіна.

Японія і Кітай ужо прынялі этычныя кодэксы, датычныя НКС. Нягледзячы на тое, што ў Беларусі такога дакумента пакуль няма, мы павінны кіравацца этычнымі прынцыпамі, прынятымі UNESCO ў 2015-м (падрабязна пра іх — у наступных нумарах "К"), бо ў беларускім Кодэксе аб культуры пазначана: у выпадку, калі норма не прапанавана ў нацыянальным заканадаўстве, варта арыентавацца на нормы міжнароднага права.

Семінар завяршыўся тэрынігам. Прадстаўнікі раёнаў, што толькі збіраюцца распаўсюджаць дакументы для надання сваім элементам НКС статусу каштоўнасці, вучыліся запяўняць намінацыйную форму. Удзельнікі з раёнаў, што ўжо маюць элементы са статусам, спрабавалі распрацаваць планы ахоўных мерапрыемстваў для элементаў з улікам этычных прынцыпаў, прынятых UNESCO.

У семінары удзельнічала каля 40 чалавек, а ў Дзяржспіс гісторыка-культурных каштоўнасцей уключана 111 элементаў НКС. Мне здаецца, інфармацыя, што прагучала на семінары, варта таго, каб сабраць загадчыкаў аддзелаў ідэалогіі, культуры і па справах моладзі кожнага з гэтых 111 раёнаў, ці прынамсі іх намеснікаў па культуры. Добра было б, каб план мерапрыемстваў складаліся на месцах тымі, хто непасрэдна працуюць з элементам, пры падтрымцы кіраўніцтва і экспертаў. Пакуль жа робіцца першыя крокі, бо часта незразумела, што ж робіць з элементам пастая яго інвентарызацыя. У наступных нумарах "К" — рэкамендацыі Інстытута культуры па распрацоўцы ахоўных планаў.

Юбілейныя "Каласавіны"

Зінаіда Камароўская і Марыя Міцкевіч, унучка Якуба Коласа. / Фота Алены САШКЕВІЧ

XXX навуковая канферэнцыя "Каласавіны", прысвечаная 134-м угодкам народнага паэта Якуба Коласа, прайшла на гэтым тыдні ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Песняра.

Як адзначыла дырэктар установы Зінаіда Камароўская, "кожная канферэнцыя пакідае след ад плённага праца. Іздавалася б, што нова-га можна знаходзіць на працягу трыццаці гадоў такой вялікай колкасы даследчыкаў, Аказваецца, можна. Таму што творчасць Коласа невычэрпна".

Прывітальныя словы ад міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова былі зачытаны перад пачаткам канферэнцыі галоўным спецыялістам упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Мінкультуры Аленай Палавец. Кіраўнік органа дзяржкіравання падкрэслівае, што імя Якуба Коласа з'яўляецца кожнаму беларусу яшчэ з дзяцінства і супраджае яго на працягу ўсяго жыцця. Творчасць Коласа зразумелая і блізкая для асоб усіх узростаў, сацыяльных статусаў і пасады. Дзейнасць Якуба Коласа, яго роля і значэнне ў мастацкай літаратуры высока ацэнены суветнай супольнасцю, што ў чарговы раз пацвярджаецца колам удзельнікаў XXX навуковай канферэнцыі "Каласавіны".

Дарчы, апроч прадстаўнічага кола беларускіх даследчыкаў, сярод замежных гасцей традыцыйнай падзеі былі загадчык музея Уладзіслава Бранейскага Эліза Чапска, загадчык Музея-кватэры Аляксандра Блока Лідзія Пуш-

карова, дырэктар літаратурна-мемарыяльнага музея Максіма Рільскага Вікторыя Калесніч, дырэктар Літаратурнага музея Аляксандра Пушкіна ў Вільнюсе Надзея Петраўскен, вучоны сакратар Літаратурна-мастацкага музея Марыны і Анастасі Цвятаевыч у горадзе Аляксандраў Эльвіра Калашнікава ды іншыя. Асаблівыя словы падзякі Зінаіда Камароўская пакідае след ад плённага праца. Іздавалася б, што нова-га можна знаходзіць на працягу трыццаці гадоў такой вялікай колкасы даследчыкаў, Аказваецца, можна. Таму што творчасць Коласа невычэрпна".

Прывітальныя словы ад міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова былі зачытаны перад пачаткам канферэнцыі галоўным спецыялістам упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Мінкультуры Аленай Палавец. Кіраўнік органа дзяржкіравання падкрэслівае, што імя Якуба Коласа з'яўляецца кожнаму беларусу яшчэ з дзяцінства і супраджае яго на працягу ўсяго жыцця. Творчасць Коласа зразумелая і блізкая для асоб усіх узростаў, сацыяльных статусаў і пасады. Дзейнасць Якуба Коласа, яго роля і значэнне ў мастацкай літаратуры высока ацэнены суветнай супольнасцю, што ў чарговы раз пацвярджаецца колам удзельнікаў XXX навуковай канферэнцыі "Каласавіны".

Дарчы, апроч прадстаўнічага кола беларускіх даследчыкаў, сярод замежных гасцей традыцыйнай падзеі былі загадчык музея Уладзіслава Бранейскага Эліза Чапска, загадчык Музея-кватэры Аляксандра Блока Лідзія Пуш-

Страта

28 кастрычніка 2016 года пайшоў з жыцця вядучы навуковы супрацоўнік аддзела старажытнабеларускага мастацтва Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь — Аляксандр Адамавіч ЯРАШЭВІЧ.

Аляксандр Адамавіч нарадзіўся ў вёсцы Любкаўшчына Стаўбцоўскага раёна 28 жніўня 1940 года. Ён неаднаразова прымаў удзел у навуковых экспедыцыях, працаваў у Музеі старажытнабеларускай культуры ІМЭФ АН БССР. У 2003 годзе А.А. Ярашэвіч

Аляксандр Адамавіч Ярашэвіч

абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму "Манументальна-дэкаратыўная скульптура Беларусі XVII — XVIII стагоддзьяў". З 2004 года працаваў у Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь.

Аляксандр Адамавіч з'яўляецца аўтарам вялікай колькасці навуковых публікацый па сакральным мастацтве Беларусі. Ён выдатна праводзіў атрабуцыйны творчы мастацтва з музейных збораў, унёс непаўторны ўклад у вывучэнне старажытнабеларускага мастацтва і аказаў істотны ўплыў на развіццё культуралагічных ведаў у Беларусі.

Светлая памяць пра Аляксандра Адамавіча назаўсёды захавецца ў сэрцах яго таварышаў па працы, сяброў і ўсіх, хто яго ведаў.

Калектыву музея "Замкавы комплекс "Мір" глыбока смуткуе ў сувязі са стратай выдатнага дзеяча культуры і навукі. Выказваем нашы шчырыя спачуванні родным і блізкім Аляксандра Адамавіча Ярашэвіча.

Твор мастацтва, вядома, каштуе не тры капейкі. Таму арэнда карцін, магчыма, выйце як для мастакоў ды галерэй, так і для пакупнікоў. Гэта менавіта той варыянт, калі палатно спадабалася, а набыць — не дазваляе кішэня. Ці перспектывы такіх від дзейнасці ў нашай краіне і ў нашых умовах?

Вольга РОПАТ

Пошук варыянтаў па гэтай тэме мяне не зусім узрадаваў — выдаў хіба краму падарункаў і сайт мастака Міколы Бушчыка. Так, на старонцы першай пазначана: мініма-

Таксама Бушчык адзначаў, што ў галандскіх галерэях ёсць запаснікі з палотнамі, якія мастакі згодныя здаць у арэнду. Ці не паўсюдна кошт фіксаваны: 5 % ад цаны. А праз паўгода галерэя прапаноўвае кліенту набыць твор. Дзякуючы арэндзе, мастакі маюць штомесяц матэрыяльнае "падсілкуванне".

Мікола Бушчык супрацоўнічаў з банкам, карыстаўся паслугай аматараў ягонага творчасці. Нават тое, што людзі прыходзілі ў майстэрню ды выбіралі карціну, па меркаванні спадара Міколы, — ухвалена. Але зараз мастак ужо не займаецца такой дзейнасцю.

Віцебскі мастацкі салон-галерэя "Сцяна" прадстаўляў творы мас-

лана Кот лічыць, што захаванне музейных прадметаў ніхто з патэнцыйных арэндатараў не забяспечыць. Іншае пытанне, калі, напрыклад, чалавек згодзен прыйсці ў майстэрню да мастака і з яго згоды арандаваць карціну. Адзінае, што можа прапанаваць музей, — магчымаць здымаць дакументальныя фільмы пра музейныя прадметы ў інтэр'еры ўстаноў.

Наконт таго, ці выдаваліся скульптуры для кіназдымак, спыталася ў дырэктара Мемарыяльнага музея-майстэрні Заіра Азгура Аксаны Багданавай.

— Некалькі разоў да нас звярталіся, але мы гэтае пытанне не разглядалі, бо гіпсавыя арыгіналы не выдаюцца і не падлягаюць транспарціроўцы. І перш чым заключыць дамову, варта ведаць тэму, канцэпцыю фільма, прачытаць сцэнарый, даведацца пра рэжысёра, колькасць здымачных дзён, пераканацца ў тым, што кінастужка не будзе супярэчыць аспектам музейнай дзейнасці, этычным і маральным нормам. Група павінна забяспечыць захаванасць прадмета. Больш за тое: варта арганізаваць джэржурства супрацоўнікаў. А слова "арэнда" ў дачыненні да здымачнага працэсу не ўжываецца, больш дакладна — "выдача на часовае карыстанне". Увогуле ж, адношуся да гэтай дзейнасці пазітыўна, балазе такая практыка папулярны і прасоўвае культурны інстытуцы (напрыклад, пазначана падыякі ў цітрах), але камерцыйны складнік не мае быць першасным.

Што маем у "сухой астачы"? Арэнда карцін не карыстаецца поспехам найперш праз тое, што няма гаворкі пра сістэмнасць такой працы. Але ж патэнцыйна падобная практыка можа прывесці прыбытак як установам (у тым ліку ў фармаце "выдачы прадметаў у часовае карыстанне"), так і асобным творцам. На арт-рынку, як і на любым іншым, заўжды ў пашане гнуткасць да ўмоў кан'юнктуры.

Рэпарцёрскі марафон

У перапынках паміж пісаннямі тэкстаў я цяпер перачытваю "Панядзелак пачынаецца ў суботу" братаў Стругацкіх — апоўце, або, як кажуць самі аўтары, казку для навуковых супрацоўнікаў малодшага ўзросту. Кніга дасталася мне, можна сказаць, "са сметніцы" — падарылі ў бібліятэку, якую стварылі ў рамках дабрачыннага праекта "Кнізе — другое жыццё".

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Рух кніг "у прыродзе"

Мабыць, многія мінчане прыкмецілі на вуліцах сталіцы зялёныя кантэйнеры для збору макулатуры. Гэтыя скрыні і ёсць частка праекта, дзякуючы якому сёння непатрэбны адным чытачам кнігі знаходзяць сваіх наступных гаспадароў. Схема руху падобных "другасных" выданняў наступная: спачатку, натуральна, нехта павінен закінуць пакет з кнігамі ці скруткамі паперы ў кантэйнер. Пасля рабочыя кампаніі "Белгіпс-Эка" па графіку штодзень дастаўляюць змесціва гэтых зялёных скрынак на сартэвальную пляцоўку, якая знаходзіцца ў Фаніпалі. Асноўная частка макулатуры і большая частка кніг з механічнымі пашкоджаннямі, натуральна, ідзе на перапрацоўку, але калі сярэд газет, лістоў кардону, офіснай паперы, пляроўных пакетаў і іншага смецця трапляюцца выданыя ў прыдатным стане, рабочыя адкладаюць іх у асобныя скрыні. Пасля за такімі асобнікамі з Мінска прыязджае Фёдар Глушакоў — кіраўнік праекта "Кнізе другое жыццё" — ды адвозіць іх у сталіцу.

На гэтым рух кніг "у прыродзе" ды жыцці не спыняецца: выданыя з дапамогай валанцёраў праходзяць яшчэ адзін "кастынг", падчас якога высяляюцца каштоўнасць фаліянты не

толкі ў духоўным, але і ў матэрыяльным плане: ці не вырваны ў ім старонкі, ці добры перапіскі, ці ёсць падрэзанні ды плямы... Добраю і дагледжаную кнігу абіраюць анучай з мыльным растварам, абшываюць, а пасля расставіваюць на адпаведныя паліцы ў бібліятэцы.

— На сёння ў нашай "кніжніцы" — прыкладна пяць з паловай тысяч кніг, — кажа Фёдар Глушакоў. — Гэта не так і многа: справа ў тым, што крэк перад вашым прыходам некалькі сотняў асобнікаў перадалі ў сацыяльны арганізацыі, з якімі мы супрацоўнічаем. А заўтра паступіць яшчэ столькі ж выданняў. Так што кніжная плынь у нас не спыняецца...

3 курсам тэалогіі

Варта дадаць, што згадана мною "кніжніца" знаходзіцца на тэрыторыі прадпрыемства "Белгіпс" на вуліцы Казлова — зразумела, ахоўным аб'екце, — так што чытачы з прылеглых дамоў суды па дэтэжыцы ці фантасціку наўрад ці завітваюць. Хоць пачытаць тут ёсць што: скажам, ёсць поўны збор твораў Анарэ да Бальзака 1948 года выдання, дзясяткі тамоў Леніна ды Сталіна, зборы Якуба Коласа і Уладзіміра Караткевіча, "Вераніка жадае памерці" Паула Кэзль, "50 адценняў шрага" і шмат чаго яшчэ. А ўвогуле тут прадстаўлены выданыя любой тэматыкі — ад дэтэжыў і твораў пра каханне да спецыялізаванай літаратуры і дзіцячых часопісаў.

— Мы не ведаем, што атрымаем у выніку, — кажа мне Фёдар Глушакоў. — Літаратура падступае розная, але тым больш цікава "корпацца" ў скрынях: можа, там знойдзецца які-небудзь старадаўні фаліант або найноўшае выданне?

Так ужо дарэчы і было, калі валанцёры — у праекце іх задзейнічана недзе 40 чалавек — дасталі са скруткаў падручнік па курсе тэалогіі на лацінскай мове Фран-

Арэнда карцін: у нас не спрацавала?

лыны тэрмін арэнды — 3 месяцы, штомесячняя плата дасягае 3 %, а яшчэ трэба ўнесці заклад — 20 % ад кошту работы. Падчас размовы з заснавальнікам крамы Ганнай Зайцавай высветліла, што ідэя ўзнікла, калі размяшчалі на сайт карціны мастакоў. Але арэнда не прыжылася — не выгадна. Па словах Ганны, падпісалі дамову з адным кліентам...

А Міколу Бушчыку ідэю з арэндай як форму дадатковага заробку прапанаваў ягоны менеджар. А сам мастак убачыў, як сапраўды "працуе" арэнда, за мяжой, дзе праходзілі ягоныя выставы.

— Кожнае мястэчка ў Нідэрландах мае шмат галерэй, дзе разумеюць, што іх больш, чым пакупнікоў. А ў нашай краіне — наадварот, — кажа спадар Мікола. — У нас жа чаму такі слабы арт-рух? Бо аніякага спонсарства і льгот няма. Нават у Расіі, калі фірма спансіруе мастака, ды яна не абкладаецца падаткам. Дзякуючы гэтай культуры і мастацтва могуць квітнець.

такоў на адкрыцці рэгіянальнага прадстаўніцтва аднаго з банкаў, палотны выстаўляліся і ў гасцінчым комплексе, таксама "Сцяна" прымала ўдзел у выставах-кірмашах. Дырэктар галерэі Людміла Дундзіна лічыць, што арэнда карцін — спосаб заявіць пра сябе.

— Такое супрацоўніцтва — узаемавыгаднае. Галерэя атрымлівае магчымаць нестандартнага прасоўвання мастакоў. Такім чынам, мы выходзім за рамкі звыклага ўяўлення аб прэзентацыі творчасці, — кажа Візава.

Дырэктар Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Наталля Шаранговіч да практыкі арэнды карцін адносіцца няблага, але тое зараз не асабліва распаўсюджана. — Ведаю, музеі аддаюць карціны ў бязвыплатнае карыстанне палітствам, якія нясуць адказнасць у выпадках, калі карціна пашкоджана (напрыклад, не выконваліся ўмовы захавання) альбо калі яе скралі, — кажа дырэктар НЦММ. Старшы навуковы супрацоўнік Віцебскага мастацкага музея Свят-

Каб фраза "Ды што ў нас глядзець?" састарэла...

а "К"но ў свет

ГРУЗІЯ

Прыязджаючы ў іншую краіну, міжволі праводзіш паралелі з Беларуссю. І звяртаеш увагу на тое, што можна было б пераняць ці, наадварот, чаго трэба пазбягаць, развіваючы турыстычны бізнес з культурным патэнцыялам. Дык што можна пазычыць/адрынуць у Грузію?

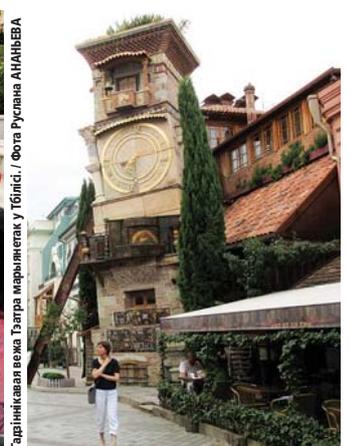
Надзея БУНЦЭВІЧ

Тураб'ект? Зробім!

"Ды што ў нас глядзець?" — гэтая фраза і дасюль часцяком чуеш у тых ці іншых рэгіёнах. А яшчэ ўсе па-ранейшаму спісваецца на вайну, 75-годдзе перамогі ў якой адзначалі летася. Але ж, спадарства: у Грузію многія прыцягальныя для турыстаў аб'екты створаны ўжо ў XXI стагоддзі. Так, падобнае можна назваць і ў нас: будынак Нацыянальнай бібліятэкі, "Мінск-эрэна", славуця найперш правядзеннем там дзіцячага "Еўрабачання-2010" і Чэмпіянату свету па хакеі ў 2014-м. Але грузінскія аб'екты не проста адметныя: яны ўзаемазвязаны стылёва і ствараюць сваеасаблівы "горад у горадзе". Да таго ж, іх нашмат больш, чым у нас. І некаторыя наўмысна сканцэнтраваны непдалёк ад гістарычнага цэнтра сталіцы, Тбілісі, сцілаючы прыездных да нетаропкага

У амфітэатры пад акрытым небам ладзіцца выступленне.

Гарынікская вежа Тэатра марыянетак у Тбілісі. / Фота Руслана АНАНЬЕВА

пешага шпацыру, які неад'ёмны ад набыцця хаця б якіх дробязяў.

Беларускі дзяржаўны тэатр лялек, вядомы ва ўсім свеце сваімі бліскучымі пераможкамі на міжнародных фестывалях і конкурсах, месціцца ў нешчы не самым прыкметным будынку, сумесным з кіна-тэатрам "Піянер", дзе праз шыльны фасад б'явае бачны хіба "астрарок прыроды" ў фае. Не менш знакаміты Тэатр марыянетак Рэзо Габырыдзе знаходзіцца ўвогуле ў напанападвалым памяшканні старога Тбілісі, зала разлічана ўсяго на 80 месцаў, але ў 2010-м побач была прымай-стравана гадзініквая вежа, ніяк не падобная да "старадаўніх" навабу-

даў. Кожны з ярусаў крыху схілены ўбок, ствараючы гэтыя "мінізігапі", на ўзроўні вока — керамічная мазаіка з інсцінымі малюнкамі ўсё таго ж Габырыдзе. А ўверсе, акрамя гадзінікі, з якога "у ролі" з'яўляюць вылятае анёл, двойчы на дзень ладзіцца мініпаказы механічнага тэатра лялек, што збіраюць натоўпы турыстаў. Не дзіва, што білеты на спектаклі тэатра размятаюцца за некалькі месяцаў напярэдзі. Дарэчы, яны нятанныя: у пераліку на нашы новыя грошы — каля 20 рублёў (для параўнання, у нашых "ляляках" — па 3 — 5 рублёў).

Слушаюцца да ракі Куры — увагу прыцягвае мост Міра ў выглядзе

шкляннай хвалі, і парк Рыкі з "ра-ялем" і шахматамі для Гулівера, і вялізныя выгнутыя "трубы", адна з якіх — Музычны тэатр, другая — выставачная зала. Як жа не наведаць і іх? Хача б дзеля цікаўнасці, што ж там унутры.

У амфітэатры пад акрытым небам ладзіцца выступленне. Мы, да прыкладу, заспелі аматарскі хор са Швейцарыі. Той гастралюваў у Арменіі — і на зваротным шляху завітаў у Грузію. Калектыў дамовіўся з гарадскімі ўладамі і зладзіў сольнік, у фінале заспяваюшы разам з мясцовым ансамблем ударных.

Такія "музычныя хвілінкі" вельмі зручныя для турыстаў. Нататаўся

за дзень? Можна прысесці (мена-віта прысесці, а не пастаяць) і культурна адпачыць. Дарэчы, утульныя скамейкі са спінкамі з нацыянальнай арнаментацыяй усталяваны па ўсім праекце Шата Руставлі — па абодвух баках, літаральна праз кожныя некалькі крокаў. Прайсціся пешу, каб спакойна разгледзець гістарычны будынік, "запрашаюць" і расставленыя ўздоўж трату-ару смешныя-самотныя-авангардныя чалавечыя фігуркі, на якіх пазначаны 2008 год: зноў-такі, нядаўна зроблены турыстычны арт-аб'ект.

У Батумі гапоўнай турыстычнай зонай стала набярэжная, дзе

Валанцёр Павел гартае апушаную ім кнігу на нумізматыцы.

Кастынг з... кантэйнераў

цыска Пшылецкага 1765 года выдання, выдадзены ў Вільні. Як пісала колькі нумароў таму "К", кніга была перададзена ў Нацыянальную бібліятэку краіны, а экспэрт ужо прызналі яе гісторыка-культурнай каштоўнасцю. Так што вядомая прымаўка пра "ката ў мяху" тут якраз дарэчы.

Да слова, падчас нашай размовы з Глушаковым у бібліятэку якраз і завіталі валанцёры: раніца з Фаніпаля былі прывезены некалькі вялізных пакункаў кніг, якія адабралі на сартыравальнай пляцоўцы. Павел і Вераніка, студэнты БДУ, павітаўшыся з намі, адразу апраунлі фірмовыя фартухі і пачалі разбіраць літаратуру.

— Мне гэта праца вельмі падбабравана, — расказаў Павел, спрактыкавана сартыруючы

змесціва са скрыняў. — Справа ў тым, што я захапляюся чытаннем, а тут нам могуць адаць у дар любую ўпадабаную кнігу. Скажам, зараз я ў гэтым вэрхале знайшоў аду, якую аднясу дадому, — яна па нумізматыцы. Увесь у прадчуванні цікавага чытва!

Як кажа Фёдар Глушакоў, у атрыманы кнігі назіраецца пэўная сезоннасць: напрыклад, у пачатку лета з кантэйнераў дастаюць шмат вучэбнай і дзіцячай літаратуры. Усё таму, што напрыканцы вясны заканчваецца стары навучальны год і многія вучні пазбаўляюцца ад ужо непатрэбнай ім літаратуры. Тое самае назіраецца ў першыя дні верасня.

Самае цікавае, што мінчане пазбаўляюцца і ад новых кніг, якія нядаўна з'явіліся ў продажы.

Што здаюць у "сацыяльна адказную" макулатуру?

— Калі завітаю ў кнігарні, спыняюся ў аддзеле кніжных навінак, — кажа Фёдар Глушакоў. — І нездаром адзначаю: вось гэтую кнігу мы ўжо атрымлівалі, тую перадалі яшчэ месяц назад у дзіцячы інтэрнат, а вось гэтай у нас яшчэ не было. Але ж, не сумняюся, і яна да нас з цягам часу дабярэцца...

Сацпраект у дзеянні

Адабраўшы кнігі атрымліваюць "прапіску" ў школьных і ўніверсітэцкіх бібліятэках, у дама сацыяльнага забеспячэння, інтэрнатах, дзіцячых дамах і дамах састарэлых, у бальніцах і выпраўленчых установах. Частку кніг перадалі ў праваслаўную Духовную акадэмію.

— Да гэтага часу наша кампанія падоўжыла жыццё 30 тысяч

чам кніг, 25 тысяч з іх былі перададзены ў 61 арганізацыю з Мінска і Мінскага раёна, — адзначыла "К" намеснік дырэктара кампаніі "Белгіпс-Эка" Лілія Сёмачкіна. — Сёння наш праект атрымаў настолькі вялікі розгалас, што нам тэлефануюць самі мінчане з усіх куткоў горада, каб перадаць у нашу бібліятэку зборы з хатніх калекцый.

Тлумачыцца такі "альтруізм" жыхароў сталіцы проста: многія гарадскія бібліятэкі маюць неабліг кніжны фонд, таму не заўсёды прымаюць выданы савецкага часу або састарэлую спецыялізаваную літаратуру. А вось у бібліятэцы кампаніі рады любой літаратуры, бо перакананы, што яна знойдзе свайго чытача.

Акрамя таго, многія кнігі супрацоўнікі адвоззяць у розныя кропкі Мінска з мэтай букросінгу. Выданы "са сметніцы" выстаўляюцца ў кавярнях, на чыгуначным вакзале, у вучэбным корпусе БДУІР, Доме-музеі РСДРП і шмат дзе яшчэ. Праўда, гэта хутчэй "пабочны" прадукт дзейнасці праекта "Кнізе — другое жыццё". Асноўны кірунак усё ж такі зусім іншы: сацыяльны. Нездарма ж многія кнігі, сабраныя падчас сартыроўкі макулатуры, бясплатна перадаюцца ўсім ахвотным на многіх культурных мерапрыемствах, што ладзяцца ў Мінску.

Як бачна, гаворка пра сацыяльную адказнасць бізнесу, якая ўсё часцей і часцей узнікае на старонках газет і інтэрнэт-парталаў, не праходзіць дарэмна: многія айчыныя кампаніі, банкі, асобныя бізнесмены адгукаюцца на просьбы пра дапамогу сацыяльным і культурным установам або нават самастойна ствараюць цікавыя і патрэбныя грамадству дабрачынныя праекты. А ў вашым рэгіёне падобныя прыклады ёсць? Прапануем падзяліцца досведам на старонках "К".

Дзяжурны па нумары

Патрэбнае кандовае

Пры ўсёй любові да року чыстай вады — без альтэрнатыўных украпаняў ды андрэграўндных прымешака, я не з'яўляўся прыльнікам гэтага гурта да такой ступені, каб у запале палемікі з крытыкам калектыву нанесці візаві траўмі, несумяшчальныя з яго магчымасцю чуць надалей што-небудзь з музыкі наогул.

Алег КЛІМАЎ

Каманда гэта не здавалася мне рэвалюцыйнай у плане тэкстаў і меладычна яркай, як да прыкладу, "N.R.M.", аранжыроўчанна далікатэснай, што той "Ullis", або вакальна-экслюзіўнай, накіпалт "Мясцовага часу". Падукалліла яна сваёй грунтоўнасцю і дыктоўнасцю, кранала гэткім... "домостроем", калі крок налева, крок направа ад музычна-партыяральнага лічыцца парушэннем "опядскульнага" ўкладу. І ўражвала прафесіяналізмам. Сапраўднае ж выканаўца як нараджаюцца хоць і з амбіцыямі, але толькі ў працэсе развіцця навыкаў і назапашвання багажу мацнеюць у сілу наўнага таленту, і, нарэшце, дасягаюць пэўных вышыняў. "Крама", а гаворка пра яе, на мой погляд, паўстае арганізмам, што абдыўся адразу. Прычыніцца не было да чаго. Вядома, без "бацькоў" — папярэдніх складаў, якія далі ёй жыццё, — не абыйшлося, але абавязковы тэрмін, калі старое нейкі час трансфармуецца ў новае, яна нібы пазбегла.

Дзесяць гадоў з моманту ўтварэння гурт "каціў" сабе і "каціў". Увогуле роўненка (пры спробе прыравнаць на Заход набыўшы лакальнаму замяжы вядомасць і перамогу на першай "Рок-караначы"). У гэты перыяд спыніў існаванне "Мясцовы час", які ў фінале ўзяўся граць глем; тузаўся "Ullis", то распадаючыся, то ізноў збіраючыся (скон яе пакуль афіцыйна не зарэгістраваны); на самы пік узяўся "N.R.M." з яе пастаяннымі перформансамі. А "Крама" гнула сваё. Звыкла архаічнае, без песень-ультрабаевоўкі, але са шлягерамі, якія ўвайшлі ў "залаты" фонд беларускага рока. Як бы вынікаючы з анекдота: пакуль маладыяк з гіканнем нёсся на раўніну, жадаючы хуценька задаволіць уласныя творчыя патрэбы, яно нятаропка спускалася, ведаючы, што нічога не ўратаецца ад яе рытм-энд-блюза, блуз-рока і рока. Праўдзінікі, у кожнай песні якіх адчуваўся кроў, пот і слёзы. Бездакорныя майстры жанру. З інструменталізмам, якіх пашукаць са злёгка флегматычным фронтманам — непарушым Чэ айчынай непатулярнай музыкі.

А потым пачала буксаваць, як і амаль усе нашы рок-героі. Ёе лідар у ўпадаў у краінасць, заляючы, што з дня на дзень каманда выкіне белы сцяг, то спікаваў меламагану аптымізмам, абвешваючы аб чарговым "другім" дыханні. "Наязджаў" на журналістаў, што тыя перасталі заўважаць гурт, спасылаўся на адсутнасць годных тэкстаў; наракаў на часы, падзеі і норавы. І ўсё роўна ж музыкнай жыў, надзеяў, планаў.

...Нешта ўсё ў мінулым часе атрымалася. Гурт жыў, выступае не так, каб рэдка, але і не часта. Часам яго ўдзельнікі збіраюцца на сцэне "Крамай", страцячы нотамі і растрэці залу, або ў студыі, каб запісаць такі нямодны сёння рок чыстай вады. "Хворыя" людзі. Хворыя на рок-роп. З 25-годдзем, "Крама"! Доўгіх гадоў творчасці, патрэбнай і... кандавай, у добрым сэнсе!

з'явілася шмат адметных сучасных будынкаў (тая ж вежа грузінскага Алфавіта), скульптур ("Кханне", дзе двое то набліжаюцца адно да аднаго, то разыходзяцца), забуйляльных атракцыянаў. У адной з маленькіх кавярняў старога Батумі знаходзім штосці накіпалт музея (такое сплучэнне часцяком практыкуюцца ў Львове): тут можна ўбачыць не толькі прадметы старадаўняга грузінскага побыту, марскія ракавіны, але і сучасную выставу копіі фотаздымкаў ды карцін з выявамі набярэжнай больш за сто гадоў таму. Ды ўсё ж, па шчырасці, у такім разуменні рэстаранчыка не адно як "пункту харчавання", але і як выбітнага арт-аб'екта, грузінскаму турбізнесу да згаданага льюбоўскага яшчэ вельмі далёка.

Курорт: працаваць ці не?

Пасёлак Сцелпанцінда з населенцтвам менш за дзве тысячы чалавек стаў горным курортам зусім нядаўна, але інфраструктура тут вельмі развітая: з дзясятка кавярняў з нацыянальнымі стравамі, яшчэ некалькі з надпісам "фаст фуд", дзе гандлююць, тым не менш, не праслаўтымі бургерамі, а грузінскім лавашам, хачапуры ды іншымі свежайпечанымі нацыянальнымі прысмакамі (маленькіх прыватных пякарняў з акеанам для продажу вырабаў — процыма па ўсёй краіне). Дый кожная гаспадыня, што трывае міні-хостэл, рада прапанаваць нацыянальныя стравы ўласнага прыгатавання. Ёсць дамоўленасць з суседзямі. Хтосці забяспечвае гасцей хатнім віном.

Хтосці — парным малаком (каровы, што пасвяцца на крутых горных схілах, удала балансуючы, калі з-пад капытоў зрываецца каменнык, — асаблівае відовішча).

У інфачэнтры даюць не толькі інфармацыю (між іншым, на чатырох мовах, уключаючы... польскую), але і турыстычны прылады — напратак. Амаль насупраць яго — сучасны, ледзь не скрозь шклянны будынак: здалёк — ці то канцэртная зала, ці то мастацкая галерэя. Аказалася, у перакладзе на нашы рэаліі гэта штосці накіпалт... сельсавета. А распрацаваны ў нас прыныці "адно акно" дзейнае там вельмі проста: у вялізным пакоі-студыі, дзе ўсё ва ўсіх сэнсах "празрыста", ёсць і аддзяленне банка, і фотастудыя, каб не бгаць пры афармленні дакументаў, і дзіцячая зона (не кідаць жа малых дома адных) — усё ў стылі хай-тэк.

Зусім іншая карціна — у населеных пунктах уздоўж мора (як прыклад, Махінджары — прыгарад Батумі). З рэстарана нясецца расійская папса гуначцю відавочна больш за тое дзыбел. У невяліччай кавярні — адсутнасць не тое што хоць якая дэзыяну, але і элементарных прыбяральняў (маўляў, мора побач). Дамы ў мясцовых жыхароў — шэрыя, непрывабныя. Некаторыя — з прэтэнзіяй на заможнасць і размах, але нават непасрэдававаныя: здаваліся турыстам — і так падыдзе. Сіндром савецкіх часоў? Не ведаю. Але на "шэрае" наваколле, якое малю знішчыць у населеным эстэтычныя пачуцці, тое ніж не спішаць, бо ў прыродзе — неверагоднае буйнае фарбаў. З думкамі пра тое, колькі розных вырабаў можна ўпрыго-

жыць каменнымі ўстаўкамі, выправілася ў Батумі. Сувеніраў — акіян. І сярод іх — ніводнага, які хацелася б набыць. Бо амаль на ўсіх — пятак маскультуры, безгустоўнасці. Знайшла і цалкам каменныя: зацментаваныя са жвіру куфэркі — цяжкія, грувасткія, непрыгожыя, шчодрэ аблепленыя плоскімі каменчыкамі.

Можа, надта блізка турэцкая мяжа, адкуль ідзе лавіна шырпажыў? Але розніца паміж Тбілісі і Батумі сапраўды адчувальная. Калі ў сталіцы турысты ўспрымаюць як госьця, якому імкнучы паказаць усё багацце нацыянальных мастацкіх здобыткаў, дык на моры турыст — найперш сродак для зарабляння грошай. Таму і стаўка робіцца на забуйляльнасць, модныя атракцыёны, а не на рысы нацыянальнай адметнасці.

Беларуская крынічка

Разважаючы над парадоксамі грузінскага турбізнесу, я раптам прыйшла да высновы, што Беларусь, дзе развіццё турызму, можна сказаць, яшчэ толькі пачынаецца, знаходзіцца ў даволі выгодным становішчы. Бо над намі не вісіць дамоклаў меч састарэлых падыходаў, адпаведна, можна адразу абаярацца на новыя, эксперыментальныя, стварца, як у тым жа Тбілісі, сучасныя турыстычныя аб'екты. Неабавязкова гэта павінен быць гмах, за які чапляцца б шасі самалётаў. Куды важнейшая нейкая разьнічка, непатулярнасць. Невыпадка такую папулярнасць набылі раскіданыя па Мінску ды іншых нашых гарадах скульптурныя кампазіцыі. Дык, можа, правесці конкурс турыстыч-

ных ідэй? А яшчэ — давесці да ладу сталічныя паркі, каб праз іх хаця б крыху дэманстравалі чужоўныя беларускія краявіды. Бо пакуль нашы "кавалачкі прыроды" пасярод мегалітычна выглядаюць беднаватывагата па расліннасці, быццам галоўнае ў іх — асфальтавыя ці выкладзеныя пліткай дарожкі ды шумныя атракцыёны.

А ці мала ў Беларусі прыродных крыніц — хай не з мінеральнай, але з чысцюткай вадоў, дзе можна зрабіць і "фантанчыкі" для піцця, і купальні. Кожная з такіх крынічак — таксама патэнцыйны тураб'ект. Прыватныя грузінскія маршруты часам крыху адхіляюцца ад трасы, каб спыніцца ў найбольш прывабыных горных мясцінах і даць магчымасць турыстам зрабіць фоты на памяць. Нашы экскурсійныя туры маглі б пралаягаць гэтак жа — з прыпынкамі і ля крыніц, і на фоне лясных азёрных краявідаў.

А вось у чым мы сапраўды агярдэжаем грузінскі турбізнес (але яшчэ не дагналі ўкраінскі, балтыйскі), дык гэта ў аўтарскай сувенірнай прадукцыі. У Грузіі тая ж магноты з разнастайнымі аўтарскімі малюнкамі прысутнічаюць найперш у Тбілісі і наваколлі. У нас жа ўсялякія адметныя дробязі (на кераміцы, берасце, саламяныя, вышываныя) ёсць паўсюль — у тым ліку, дзякуючы адраджэнню народных рамецтваў. Шкада толькі, што нацыянальныя рысы ў нас пануюць часцей не столькі ў рэчаснасці, колькі ў сувенірах — быццам існуюць "на выстаўку-продаж", а не проста "для сябе"...

Дваццаць адзін штат, дваццаць тры гарады, у якіх даваліся канцэрты, пяцьдзесят вострым выступленням, два месяцы без мачанкі — у сухім астатку зааіканскага турне беларусаў. У "мокрым" — уражанні ды вынікі ад падарожжа на адваротны бок Зямлі... Гутарым з лідарам "Старога Ольса" Зміцерам САСНОЎСКІМ.

Алег КЛИМАЎ

— І як там у Тэхасе?

— Трыццаць два градусы спеці, форма адзення — шлёпкі, шорты. Гаспадары адной з хатак, у якой мы спыніліся, папярэдзілі, што перад тым, як абвадзіцца, трэба добра правярць абутак на наяўнасць у ім скарапіёнаў. А падчас маёй традыцыйнай прабежкі варта ўважліва глядзець пад ногі, каб не наступіць на атрутных змей.

— Гасціны штат, увогуле ж... Паўсоль каубой?

— Вядома. І шэрыфы ў шыракапольных капелюхах, з пісталетами, у цяжкіх чаравіках ды цёмных акуларах. Галівуд у натураль!

— У ходзе тура баршчом накармілі дзе-небудзь?

— ...Не. А так хацелася яго...

— Ну і хопіць пра дробязі. Ці атрымаў ты нейкае ўяўленне аб культуры тамтэйшай глыбінкі?

— Як кажучы, ЗША — гэта кацёл, у якім варыцца мноства культур. Асноўная, натуральная, мясцовая, англа-саксонская. Яна усюды апырыёры, усюды напаказ — у пабах, клубах, на вуліцах; у музыцы, танцах, вопратцы і гэтак далей. Вось на яе і наглядзеўся. Са славянскай культуры, больш дакладна — са славянскай прысутнасцю сутыкнуліся толькі ў выглядзе кухні, польскіх крамчак. З кітайскай ды мексіканскай наогул не сутыкнуліся. Але гэта і зразумела, бо мы не ўдзельнічалі ў мерапрыемствах нацыянальных культур, асноўнымі пляцоўкамі тура былі фестывалі рэнесанснай музыкі, скорэж іх прызвымі і назіралі амерыканскую культуру. (Адзін раз выступілі ў кансерваторыі, разы чатыры — у пратэстанцкіх царквах (усё гэта камерныя канцэрты) і ў некалькіх клубах.) Дарэчы, працягваюцца фестывалі па два-тры месяцы і праводзяцца па выхадных. Дык вось на іх старадаўнюю музыку ніхто не грае. У большасці сваёй гунаць шатландскія, ірландскія папулярныя, народныя мелодыі ды напэвы, кантры.

— "Культура" сачыла за сеткавым "дзённым назіраннем" гурта, пра кантры ў ім пісалася, што не так шмат вы чулі...

— Там так: або кірунку гэтага вельмі шмат, як у тым жа Тэхасе, або яно чамусьці наогул нам не трапілася. А "рэн-фэсты" іх арганізатары не прывязваюць жорстка да эпохі Адраджэння, проста да далёкіх стагоддзяў. На адным канцы пляцоўкі могуць біцца пераагрануцы ў вікінгаў людзі, на іншым — маршыраваць статысты ў вопратцы мушкетэраў, на трэцім разбіты лагер часоў іх грамадзянскай вайны. Асноўны інструмент акампанемента на фестывалі — гітара, часам падключалася скрыпка, калі ўсё ж такі ёсць вальнка — дык выключна шатландская. Самі выканаўцы — гэта акадэмічныя музыканты, якія, як і пераважная большасць іх калегі ў астатнім свеце, з'яўляюцца маналістамі ў выкананні і трактоўцы старадаўняй музыкі толькі такім чынам, спрошчаным. Напэўна, ледзь не адзіным выключэннем, пра якое варта сказаць, стаў легендарны гурт "Wolgemit" — у Кроўнвілі на "Maryland Renaissance Festival". Вось ён выконваў сярэднявечна-

іншым — на 20 — 30 тысяч чалавек. І каб прыцягнуць да сябе наведвальнікаў, трэба пастарацца. Адзін з рамеснікаў кідаў у натоўм мочаныя яблыкі. Куды яны толькі і трапілі! Але ніхто не крыўдзіўся. І людзі ішлі да яго, глядзелі, што ён робіць. Іншы прапагандаваў публіцы разбіць велізарнай драўлянай кувалдай кісьля агуркі. Зноў пырскі, віск, рогат. Усё, народ паваліў да яго прылаўка. Шоу, шоу і яшчэ раз шоу! Усё гласна, усё з жартамі: хутчэй падыходзьце, людзі добрыя, вау, ха-ха-ха, спрабуйце самі што-небудзь зрабіць.

— Што з мастацкай самадзейнасцю?

— Запомніліся жабракі, якімі прыкідваліся артысты — нідзе такога не бачыў. Яны вывальваліся ў велізарнай лужыне, хадзілі бруднымі, халалі ўсіх за рукі, разыгрывалі нейкія сцэны, будавалі ў той жа лужыне хаткі. Вельмі шмат было на фестывальных акцэраў, вулічных тэатраў. І ніякіх комплексаў — і ў гледзюў таксама! Купяць яны во-о-ось такую вэнджаную індыйчыную нагу, сядуць

тут жа пасыпалі пілавіннем. Ежы вакол — валам: хочаш — кулгій хот-дог з шапіка, хочаш — ідзі ў карчму. Да біяўлетаў чаргуў няма.

— Ачмураць. Антыпоў як?

— Вельмі добразначылівы ды сардэчны. Гэта, ведаеш, не тая часам офісная Амерыка з фальшывымі, абавязковымі ўсмешкамі ў гарадскіх джунглях. На фэстэх не было ніякіх падводных камяней, ніякага другога дна, усё адкрыта, усё на далоні. Ты вяртаешся з адпачынку з-за мяжы, якія твары нашых мытнікаў цябе сустракаюць?. Аніводнага хмурага твару я на фестывалі не ўбачыў. Гэтыя людзі ўмеюць іх рабіць і ўмеюць на іх адпачываць. Не таму, што так трэба, што выплывае, а таму, што яны ідуць туды з жаданнем зрабіць іншым і сабе сата, а не "гтушачку" паставіць у важнай справадзачы. Калі вось гэтую "гтушачка" з нашых фестывалаў прыбраць, яны абавязкова выйграюць у натуральнасці. Напаўненне нашых фэстаў не горш, нават самых маленічкіх, але хаджэнне па струнцы ды

спачатку самі наладжывае кантактаў з арганізатарам на месца, потым разважаем, а ці варта кудысьці ехаць, ці трэба даваць камусьці прома-інтэр'ю, потым займаемся дарогай і гэтак далей. Амерыканскі арганізатар тура як сеў на парядне сярэдняе мікрааўтобуса, так да канца і руліў траасай: сёння мы робім гэта ды гэта, толькі ў такім парадку, ажа да таго, у колькі хвілін якой гадзіны ў нас будзе дзень. Прычым, самі мы распарадак дня загадай ніколі не ведалі, нас проста ставілі перар фактам кожнага наступнага кроку.

— Апаратура, спецыялісты па ёй задаволілі?

— Невымоўна здзілю ўсіх крытыкаў беларускай гукарэжысуры, але тыя амерыканскія майстры ў гэтай галіне, з якімі ў Штатах працавалі мы, гукам "заганяліся" не асабліва. Нашым хлопцам рэгулярна даводзілася хадзіць да апэратараў і ўсё папраўляць ды перабудоўваць. Да тэмбраў інструментаў ім амаль не было справы. А ў нашай музыцы важна, каб быў аб'ём і каб усё ноткі

Фестывалі па-іншаму — з шоу

Лідар гурта "Стары Ольса" пра гастролі па ЗША: "Праводзілі па заслугах"

еўрапейскай рэпертуар, выкарыстоўваючы нямецкія валькі, старадаўняга выгляду трубы, трамбоны, барабаны.

— Што скажаш пра антураж фэстаў? Не перавяліся яшчэ, да прыкладу, рамеснікі на зямлі амерыканскай?

— І ганчары не перавяліся, і кавалі, і плячельчыкі кошчыкаў. Усё, як у нас. Але! Вялікую ўвагу майстры надаюць інтэр'ячам. Нашы як: сядзяць, уткнуўшы галаву ў калені, корпаюцца ў чымсьці, іх спытаюць — яны адкажуць, папросяць — пакажуць, але першымі на кантакт ідуць людзі. Ды і ў Еўропе гэтак жа. Амерыканцы — экстраверты. Ім трэба усюды пралезці, ім трэба, каб іх усё ўбачылі. Тут тое ж самае. Уяві сабе тыповы фестываль, між

на лаўку ды рагочуць над якім-небудзь шоу. А самога шоу — мінімум, максімум — размовы дзейных асоб з людзьмі ў зале. Артысты ходзяць паміж радамі, прыстаюць да ўсіх запар, зноў усё задавальняе, усё камунікуюць. Гэта значыць, я на свае вочы пераканаўся, што ў Штатах гутаркова-гумарыстычны жанр пераважае над усімі іншымі відамі вербальнага мастацтва.

— Як арганізаваліся фэсты, ці шмат у іх указальна-накіравальнага?

— Гэта прыватныя мерапрыемствы на прыватнай тэрыторыі. Тыя фестывалі, на якіх выступалі мы, праводзяцца нават не пяць гадоў, стратэгічна яны ўжо выбудаваны. Арганізатары, безумоўна, ведаюць, каго яны запрашаюць у якасці вулічных акцэраў ды музыкантаў, а што ўжо тыя стануць паказваць, што спяваць — арганізатару не датычыць, досыць самага агульнага рэчышча фэсту. "Аргі" кантактуюць паміж сабой, сватаюць адзін аднаму "свайх" артыстаў. Робяць фэсты адны і тыя ж невялікія каманды (часцяком сямейныя або тыя, што складаюцца са сваякоў), абавязкі строга размеркаваныя: жонка, дапусцім, — менеджар; муж — гаюльчы ахоўнік. Яны ходзяць цылы дзень сярод людзей, гутараць, выслухоўваюць меркаванні, усё фатаграфуюць, здымаюць на гаджаты, выступаюць аніматарамі, каментатарамі. І робяць высновы, нешта пазначаюць для сябе на будучыню.

А 9-й раніцы на пляцоўцы ўжо няма ніводнай машыны, якія прывозілі абсталяванне, рэжымі, палаткі ды іншае. Заканчваецца фэст — паліцыя, якой вельмі мала і якую амаль не бачыш, акуртатна просіць усіх пакінуць тэрыторыю, усё дружна сыходзяць, ніхто не буняць. П'яных наогул не сустракалі. Можна, з-за асаблівай атмасферы, можа, з-за высокіх коштаў на алкаголь. Прайшоў дождж — зямлю ды лужыны

Зміцер Сасноўскі з палосамі "К" пра этнапэ гаспадару. / Фота Аліны САМАХА

праткале забіваюць іх усялякую жывасць ды прыроднасць.

— А што за беларусы, якія приходзілі на вашы выступы?

— Публіка адукаваная — градыпрывальнікі, юрысты, навукоўцы, лекары, фармацэўты, бізнесмены. "Нашых" людзей у залах было адразу відаць — па вышыванках. Пасля пераважае над усімі іншымі відамі вербальнага мастацтва. Мы распіталі пра нас, пра нашу музыку, пра Беларусь. Нехта з іх гадзіць пяць-дзесяць-пятнаццаць таму з'ехаць з яе, былі тыя, хто з'яўляецца далёкімі нашчадкамі нейкіх беларусаў-эмігрантаў — яны ўжо па-беларуску гавораць з акцэнтам, а па-руску ўвогуле не разумеюць. Апошнія маюць уяўленне аб Беларусі роўна настолькі, наколькі гэтая памяць, любоў тая культывавалася ды тывуецца ў іхніх сем'ях. Але ў асноўным гэта, вядома, ужо амерыканцы з іх ладам жыцця, з такой лёгкай гістарычнай настальгіяй. У некалькіх з сустрэчных ёсць жаданне вярнуцца на радзіму сваіх продкаў, паспрабаваць арганізаваць сумесны бізнес, наладзіць культурныя сувязі ў нейкім кантэксце. Мне прыемна было ўсё гэта ад іх чуць, але, баюся, уяўленне пра Беларусь у іх не надта аджватнае.

— Як пачуваецца ў Нью-Ёрку банд Сяргук Сокалаў-Воюш?

— Выдатна! Дзень і ноч нешта піша. Наколькі я зразумел, нічым іншым, акрамя як літаратурнай, журналіскай дзейнасцю, ён там не займаецца. Кнігі ў яго выходзяць. Дыяслава яму дапамагае. Сам арганізуе падзеі, якія праводзяцца ёй.

— Турнэ цяжка перанесці? Усё ж такі без нейкіх дзён два месяцы пераездзай, канцэртаў...

— У канцы прысцігнула, так. Але тут трэба сказаць "дзякуй" амерыканскаму менеджменту, адказнаму за гастролі. У іх прадзюсар і менеджар вырашаюць усё, музыканты ні ў чым, акрамя канцэртаў, не ўдзельнічаюць. Мы ж як дома прывыклі?

чуліся. Тыя ж гучачы накручвалі фішак, каб было шоу — у іх разуменні, і лічылі, што так і мае быць.

Наогул, выступы не былі камерцыйнымі. Гэта — прамоўшн-тур, са здымкай на тэлебачанні, з эфірам на радыё, з публікацыямі ў газетах ды інтэрнэце. І ў час такой азнаямленчай паездкі мы зразумелі, што "Стары Ольса" для ЗША — культура не клубная, а фестывальная. Нам трэба вядуцца паводзіць сябе на сцэне, таму што якасна выконваць матэрыял адно, але, калі мы хочам пастяхова выступаць менавіта ў Амерыцы, неабходна яго яшчэ і ўмець падаваць публіцы, якая ад артыстаў там заўсёды чакае шоу. Па тыя меркаж яно ў нас вельмі сціплае. Мы зразумелі, што такое спраўдны тур: ён вымотвае, рудзіны, але насычаны на падзеі ды эмоцыі, професійна ўзбагачае. Мы ўпершыню сутыкнуліся з сур'ёзнай замежнай бізнес-структурай, у якой на нас ёсць сустрэчных ёсць жаданне вярнуцца на радзіму сваіх продкаў, паспрабаваць арганізаваць сумесны бізнес, наладзіць культурныя сувязі ў нейкім кантэксце. Мне прыемна было ўсё гэта ад іх чуць, але, баюся, уяўленне пра Беларусь у іх не надта аджватнае.

— У бліжэйшых планах гурта чарговыя гастролі па ЗША ёсць?

— Так, ужо налета. Працоўнікі і па "старых" штатах, і, верагодна, адкроем для сябе новыя. Наогул, з прадзюсарскай кампаніяй у гурта заключаныя трохгадовыя кантракты на якія выступы ў ЗША. Па ім мы павінны да лета запісаць і новы альбом.

— "Праблема" ён амерыканскага слухача, як тур "прабіў"?

— Спадзяюся. Прынамсі, яны ўбачылі і пачулі для сябе нешта новае, з чым амаль не сутыкаліся — гэўнія старадаўнія ўборы, старадаўнія інструменты, старадаўнюю музыку, максімальна набліжаную да аўтэнтыкі. Сустракалі спярша нас па адзежцы, з цікаўнасцю, пасля выступу праводзілі па працы — працяглымі і шчырымі апладзісментамі ды крыкмі адабрэння і ўдзячнасці.

Фотафакт

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны наведала делегата Міністэрства культуры Рэспублікі Дагестан. Сярод яе членаў — Саліхат Гамзатава, дачка народнага паэта Дагестана Расула Гамзатава. Яна ўзначальвае дагестанскі музей выяўленчых мастацтваў імя Пацімат Гамзатава, адзін з найбгацейшых мастацкіх у Паўночным Каўказе з самай вялікай у свеце калекцыяй джкарэвільна-прыкладнога мастацтва Дагестана. Члены делегатацыі, якую суправаджаў старшыня праўлення Міжнароднага грамадскага аб'яднання дагестанцаў "Горо" ("Крупінка"), мастак і літаратар Хізір Асудлаўеў, ушанавалі памяць герояў-дагестанцаў, што загінулі ў час баёў на Беларусі, і ўсклалі кветкі ў Зале Перамогі, наведвалі выставу Народнага мастака Беларусі Міхаіла Савіцкага "Лічыны на сэрцы" і залу "Нашчадкі Вялікай Перамогі". Саліхат Расулаўна пакінула запіс у кнізе вядукаў.

Фота Мікалая ШАУЧЭНКІ

У Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "TeART", завяршыўшыся напрыканцы кастрычніка, пакінуў роздуму на цэлы год. Сярод іх — уражанні ад замежнага блоку праграмы (нагадаем, беларуская частка разглядалася ў "К" № 43).

Надзея БУНЦЭВІЧ

На жаль, црласнага аналізу ўсяго паказанага на форуме гэтым разам не атрымаецца: з дзесяці замежных спектакляў давялося паглядзець сем. Таму хочаць ці не, а галаву свідрае думка, што самага цікавага я не пабачыла. І не я адна: усе астатнія прадстаўнікі СМІ (а сярод іх рэзальны рэцэнзентаў — чалавекі два-тры, не больш) гэтак жа атрымлівалі перад некаторымі спектаклямі электронныя "лісты шчасця" з паведамленнем, што нас у залу не пускаць. Нават пастаяць. У пэўны момант я нават пачала думаць, што прэсу наўмысна клічуць на тыя мерапрыемствы, дзе трэба тэрмінова запоўніць залу (да прыкладу, на дзённай лекцыі ў суботу) ці пасля якіх можна будзе не крыўлячы душой, без аніякіх сумневаў канстатаваць: а нашы, маўляў, лепшыя. І беларускі тэатр — "наперадзе планеты ўсёй".

Але ж справа зусім не ў саборніцтве! Дый у мастацтве яно зусім не галоўнае. Сёлета, на маю думку, змяніліся не толькі колькасныя суадносіны міжнароднай і беларускай праграм форуму (на карысць нашых спектакляў, зразумела), але і самі мэты замежных паказаў. Раней іх галоўная роля была ў адкрыцці новых мастацкіх далягядаў. Цяпер, калі вектары найноўшай тэатральнай эстэтыкі прадманстранаваны і чым далей, тым больш становіцца заўважна, што беларускі тэатр можа пасляхова рухацца па тых маршрутах, роля замежных спектакляў — у стварэнні агульнай фестывальнай карціны. Таго фону, які ацэнтаваў бы самадэстатковасць айчынай праграмы.

А што, чым нашы горшыя? Глядзіце, як хутка навучыліся новым прыёмам: нават знешне фестывальныя спектаклі адразу адрозніваліся ад традыцыйных. Што ж да ўнутранага зместу, дык тут адно валодання сучаснымі тэхналогіямі замала. Акурат у гэтым і можна было пераканацца — у прыватнасці, на некаторых замежных спектаклях таксама. Дададзім, што тую ж тэндэнцыю: замежнае не заўжды апырэры лепшае — акрэслілі і беларускія спектаклі, блізкія па часе сваіх прэм'ераў да форуму і пастаўленыя запрашанымі рэжысёрамі ("Гэта ўсё яна" ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі, "Камера, якую дала мне маці" ў Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтва).

Але заўважым: пры тым, што квіткі на "TeART" раскупляліся добра, нават у міжнароднай праграме заставаліся асобныя спектаклі, якія ў цэлым збіралі залу, ды не аншлагавую. Прааналізаваўшы анонсы, змешчаныя на сайце форуму і ў фестывальным друкаваным выданні, што ў якасці рэкламы было ў вольным доступе, я вельмі здзівілася тым тэкстам — больш дакладна, іх мэтайвай аўдыторыі. Бо на такім буйным фестывалі, што прыцягвае сапраўдных знаўцаў і аматараў тэатральнага мастацтва, наўрад ці трэба пераказваць сюжэты, тым больш вядомых класічных п'ес. Затое можна прыцягнуць гледача найбольш адметнымі рысамі іх увасаблення, зваротам увагі на нейкія ноу-хау. Праўда, для складання анонсаў, арыентаваных на "асабліваці нацыянальнай публікі", звычайных апісанняў спектакляў, даспелых нашым арганізатарам (а менавіта так,

як патлумачылі, і робяцца рэкламныя тэксты форуму), будзе замала.

Ці пойдзе, да прыкладу, шырокая публіка ў тым жа Заводскім раёне ў Палац культуры МАЗа на спектакль пра... Французскую рэвалюцыю? Ці часта іх абвінавачваюць у кітчы. Спраўды, чаго толькі ў спектаклі ні было! Так, не было і намёку на жанр "гаворахчых гапоў", аздоблены, у лепшым выпадку, хаджэннем па сцене (ці, яшчэ ў нас часцяком бывае, хаджэннем па коле — адзін артыст насупраць другога). Затое быў адметны сінтэз усяго, што толькі можна ўявіць! Спалучэнне жывой музыкі з запісамі, тэатра з кіно і мультыкамі, рэалізму з эстэтыкай вар'етэ і тэатра абсурду, дакументалістыкі з утопіяй і пародыяй, камікавання з непадробным трагізмам, запальнай танцавальнасці са статыкай скульптурных выяў — усяго не пералічыць! І што самае цікавае, усе гэтыя "відовішчы" ніяк не заспялялі сабой "хлеб" (чытай: змест паста-

відовішчаснасць здалася некаторым прадстаўнікам маладой інтэлігенцыі настолькі нечаканай, што ў час далейшага абмеркавання адзін хлопец запытаў пастаноўшчыкаў, ці часта іх абвінавачваюць у кітчы.

Спраўды, чаго толькі ў спектаклі ні было! Так, не было і намёку на жанр "гаворахчых гапоў", аздоблены, у лепшым выпадку, хаджэннем па сцене (ці, яшчэ ў нас часцяком бывае, хаджэннем па коле — адзін артыст насупраць другога). Затое быў адметны сінтэз усяго, што толькі можна ўявіць! Спалучэнне жывой музыкі з запісамі, тэатра з кіно і мультыкамі, рэалізму з эстэтыкай вар'етэ і тэатра абсурду, дакументалістыкі з утопіяй і пародыяй, камікавання з непадробным трагізмам, запальнай танцавальнасці са статыкай скульптурных выяў — усяго не пералічыць! І што самае цікавае, усе гэтыя "відовішчы" ніяк не заспялялі сабой "хлеб" (чытай: змест паста-

Сцэна са спектаклю "Шпэн без фарліна"...

Місія выканана: дык нашы лепшыя?

ноўкі), а, наадварот, высвечвалі яго яшчэ больш яркава, садзеінічаючы раскрыццю патаемных сэнсаў і абуджаючы ўсё новае ды новае думкі. Прынцыпова новым сінтэзам музыкі і тэатра падаўся спектакль "Шапэн без фартэпіна" (Польшча). У цэнтры яго — усяго адна актрыса Барбара Высоцка. І шчыра раяць, што становіцца "плацдармам" асноўных падзей. Але дзеянне ў поўнай меры можна назваць "паралельным", бо побач знаходзяцца музыканты — у ролі жывога аркестра. Яны выконваюць запар абдова фартэпіяныя канцэрты кампазітара — зразумела, без сольнай партыі, бо гучанне раяля заменена маналагамі жывой артысты. У іх таксама сплечены розныя жанры: спачатку — штосці накіштатт музыказнаўчага аналізу, славеснага "апісання" музыкі, "лекцыі" пра той твор, які гучыць. А надалей — і выказванні выканаўцаў, і фрагменты з шапэнаўскіх дзённікаў, і абмалёўка гістарычнага фону, на якім ствараліся яго творы, і рознабаковае асэнсаванне (і пераасэнсаванне) творчасці польскага класіка. Камусьці спектакль падаўся не надта цікавым (маўляў, падумаеш, слуханне музыкі з каментарамі). Я ж успрыняла яго крокам на шляху музычна-тэатральных кампазіцый, дзе музыка адыгрывае не "дадатковую" ці эпізядычную ролю, а адну з галоўных, падпарадкоўваючы сваёй драматургіі ўсе астатнія складнікі спектакля. Уразіла і імкненне палякаў максімальна рознабакова паказаць асобу і музыку Шапэна як сапраўднага сімвала сваёй краіны. Чаму б і нам не павучыцца?

Маналога, аздобленыя відэаэраграм, былі і ў цэнтры монаспектакля "Паліва" (Санкт-Пецярбург), што патрабавала энергетычна моцнага акцёра, якім і аказаўся Максім Фамін. Гэты спектакль дадаткова пераканаў: трэба і нам,

Сярод самых чакаемых спектакляў быў "Горад Жаніцьба. Югал" (Санкт-Пецярбург), пазначаны аўтарскім почыркам рэжысёра Юрыя Бутусава. Спраўды, іскрамёты прыдумак тут не злічыць! Але глядзячы на ўсё тое багацце фантазіі і шматлікія паўторы знойдзеных прыёмаў, я раптам завяліла сябе на "крамольнай" думцы: у "Жаніцьбе", пастаўленай летась у Магілёўскім абласным драматычным тэатры, было ўсё тое ж самае, толькі зусім іначай, з аўтарскім почыркам Саўлюкса Варнаса і... лепш! Той жа сінтэз тэатра, цырка, кіно, музыкі, усяго-ўсяго-ўсяго, але больш трапна, црласна, "сабраны" ў адзіную драматургічную лінію замест асобных аскепкаў. Вось толькі расійскі спектакль усе успрынялі "на ўрабна", а магілёўскі — мабыць, "геаграфіяй" не выйшаў? Але сталічныя снэбізм у дачыненні да "перыферыі", якая даўно ёй не з'яўляецца, асабліва ў культурным сэнсе, — тэма для асобнай размовы.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Задзейнічаны ў праектах усе без выключэння прадпрыемствы і арганізацыі. А дзеці спрабуюць свае сілы падчас штогадовага конкурсу маладых выканаўцаў “Крынічкі”, што ладзіцца з 2009 года.

Пра адметную “Бялыніцкую тэатральную восень” мы казалі ў папярэднім артыкуле. А ёсць яшчэ квэст-гульні “Падарожжа па Прыдзруцкім краі”. У цэнтры яе — сямейны адпачынак. Удзельнікі падарожнічаюць па ўстановах культуры, бяруць удзел у абрадавых гульнях, майстар-класах па рамесніцтве. Фінішуе квэст на сямейным 3D-кінапраглядзе ў “Зорцы”.

Шкада, мы не паспелі наведаць раённую бібліятэку. Мяркуючы па словах Сяргея Усава, і там хапае прыкладаў яркай праектнай работы, у прыватнасці, краязнаўчай. Словам, у адказ на прыязнасць мясцовых работнікаў культуры да нашага выдання, мы ў поўны голас абвясціваем: “Вы — нашы!”

У размове з Інай Ігнатовіч найпрост запыталіся, ці з’явіліся ў раёне новыя праекты з нагоды Года Культуры ці абшліся ўжо традыцыйнымі? Ці прынесла такая падзея выгоды? Як высветлілася, прынесла — і ня мала. Асабліва пашанцавала музею. Яшчэ на пачатку года адбылося мерапрыемства “Календарныя сустрачкі”, у рамках якога прадпрыемствы горада і раёна закупілі ў мастака Ларысы Журавой яе палотны і перадалі музею. Апроч таго актыўна падтрымліваліся самадзейныя творцы. Падчас Года Культуры рэалізоўваецца

Журналісцкі аўтатур газеты “Культура”

Бялыніцкі раённы мастацкі музей імя Вітольда Бялыніцкага-Бірулі.

Газета “Культура”

Бялыніччына: калі нумар — у двойным экзэмпляры...

Гутарка з выканаўчай абавязкай дырэктара мастацкага музея Алены Самусевы.

праект “Самабытныя таленты Бялыніччыны”, у рамках якога былі арганізаваныя тры выставы народных майстроў, а неўзабаве адкрыецца чарговая.

Напрыканцы нашага камандзіроваўнага дня ў музеі і скіраваліся, тым больш туды пераехала з рэарганізаванай школы рамёстваў і сувенірная крама.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Для мяне прафесіяналізм работніка культуры Бялыніч-

кага раёна дакладна сімвалізуе вядучы метадыст Тамара Падымака. У мінулыя мае прыезды сюды яна кіравала метадычным цэнтрам, стаяла ля вытокаў рэканструкцыі ручнічкі і касцюма, курывала адрэджэнне мясцовых абрадаў. І ўвогуле, у прафесіі Тамара Сяргееўна — з 1971 (!) года. Лішне казаць, што чытае “Культуру” пастаянна. Пацікавіўся: “Для чаго?” Яна адказвала грунтоўна: “Каб быць у курсе спраў, якія адбываюцца ў іншых раёнах і абласцях. Каб не прамінуць цікавую форму працы, каб узброіцца сучасным досведам. Карацей, каб не адстаць ад часу. Праглядаю і артыкулы, што распаўсюджаюць аб прафесійным мастацтве. Але толькі праглядаю. У сталіцы ўстановы культуры могуць выйсці на самаакупнасць. А сельскі клубік у невялічкіх вёсках? Вось ягонаю будучыні, на маю думку, трэба аддаваць больш газетнай увагі”.

Для мяне, прынамсі, гэтыя словы Тамары Падымака былі і будуць праграмнымі.

Хаткі з цікавай біяграфіяй...

678 твораў выяўленчага мастацтва, 452 квадратныя метры чатырох галерэйных залаў, неймаверная насычанасць яркіх палотнаў на адзінку плошчы — усё гэта Бялыніцкі раённы мастацкі музей імя Вітольда Бялыніцкага-Бірулі. Пра ягоную ўнікальнасць у маштабах краіны мы ўжо казалі. Згадаем толькі, што музей адкрыўся ў 1970 годзе. На той час ён быў адзіным мастацкім музеем у рэспубліцы, створаным у раёнцынтры. Тады ж і былі перададзены ў Бялынічы ці не ўсе карціны Вітольда Казтанавіча з Нацыянальнага мастацкага музея, палова з якіх ужо ў наш час была вернута ў Мінск.

Выконваючую абавязкі дырэктара музея Алену Самусеву зацпелі за інвентарызацыяй, зья-

знай са зменай галоўнага захавальніка фондаў. Цяпер гэта ці не асноўны клопат установы, хоць яшчэ нядаўна тут былі праблемы з дахам, неадкладнага рамонтнага патрабавала памяшканне для захавання фондаў. Летась музей быў якасна абноўлены. Сур’ёзна заўвага ў нас адзіная, і звязана яна з недастатковай рэкламнай раскруткай установы. Справа тут не толькі ў адсутнасці ўказальнікаў да музея з трасы. Ды і замежнікі тут бываюць, экскурсіі школьнікаў — рэгулярныя. Аднак прыток наведвальнікаў быў бы непараўнальна большым, каб максімальная колькасць аматараў мастацтва ведала, што Бялыніччына — радзіма не толькі класічнага Бялыніцкага-Бірулі, але і сучаснага Віктара Альшэўскага, Ларысы Журавой. У музейных залах прадстаўлена творчасць кожнага.

Мы доўга ўгледзіліся ў работы Ларысы Журавой (артыкул пра творчасць яе “К” нядаўна друкавала). Вабіна не столькі

Лістапад. Завей. Снег. Першыя сур’ёзныя выпрабаванні пад назвай “Як падрыхтаваліся работнікі культуры да зімы?” Да прыкладу, чытачы і супрацоўнікі Брэсцкай абласной бібліятэкі імя Максіма Горкага не змерзнуць, бо ў свой час тут замянілі ўсе звычайныя вокны на шклопакеты. Гэтымі днямі ва ўстанове доўжыцца ўнутраны бягучы рамонт.

Аксамбіль прыгожых сцягоў Мікалая архіепіскапа Японскага.

Кірашовае свята ў Данілаве.

Яўген РАГІН

Плошча Брэсцкай абласной бібліятэкі — пяць тысяч квадратных метраў. Так што калі ў адным месцы блгучы рамонт завершыцца, трэба распачынаць яго ў іншым. “Балазе грошы на гэта паступова выдаткоўваюцца”, — паведамляе дырэктар установы Тамара Данілюк. Цяпер у бібліятэцы мяняецца асвятленне, да ладу даводзіцца паркетная падлога. Як і заўжды, справы гаспадарчыя спалучаюцца з паўсядзённым творчым клопатам. Сёння бібліятэкары рыхтуюцца да абласнога семінара, што мае адбыцца 10 лістапада. Запрашаюцца дырэктары ЦЭС і загадчыкі аддзелаў камплектацыі.

А на парадак дня выносяцца вельмі няпростыя пытанні: стварэнне абласнога каталогу ды наладжванне карпаратыўнага ўзаемадзеяння. Такая прафесійная тэматыка звязана, па словах Тамары Данілюк, з галоўнай асаблівасцю бібліятэчнага лістапада на Брэсччыне: толькі два чалавекі ў вобласці засталіся на пасадах кіраўнікоў ЦЭС, на іншыя прыйшлі новыя кадры. Такое амаладжэнне, мяркуючы дырэктар абласной установы, патрабуе большага, так бы мовіць, загляблення ў бібліятэчную справу. На гэта, па сутнасці, і скіраваны будучы семінар. Яшчэ адна навіна з Брэсцкай вобласці. У музеі-сядзібе “Пружанскі

палацык” працуе выстава “Фарбы старога парку”. Удзельнікі нядаўняга пленэру Андрэй Лычкоўскі, Таццяна Зданевіч, Анатоль Марозюк, Казімір Кулеш, Васіль Грыневіч прэзентавалі 25 сваіх палотнаў, “На іх, — піша навуковы супрацоўнік музея-сядзібы “Пружанскі палацык” Валаяціна Нідзелька”, — жыццё вясеньскага старога парку”.

Напрыканцы кастрычніка на факультэце культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці **Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў** адбыўся творчы вечар доктара культуралогіі, прафесара, архітэктара, лаўрэата Дзяржаўнай прэ-

На фестывалі “Дыяспарныя сустрэчы “Трынабеласць” — салотныя пісторы.

міі Рэспублікі Беларусь і прэміі Саюзнай дзяржавы Ігара Марозава. У праграме былі прэзентаваны навуковыя працы Ігара Вячаслававіча, ягоныя архітэктурныя, манументальныя, жывапісныя творы і вершы.

Нізка інфармацыі, звязаных з нашым міжнародным культурным су-

працоўніцтвам. Ганаровы Консул Рэспублікі Беларусь у горадзе **Кальяры (Консульская акруга Аўтаномны рэгіён Сардынія (Італія)** Джузэпэ Карбоні піша: “У пачатку лістапада ваякальны аксамбіль місіянэрскага прыходу ў гонар святаго Мікалая, архіепіскапа Японскага з Мінска едзе з музычным візітам

у Кальяры. Адзін з буйных канцэртаў запланаваны ва **Універсітэцкай бібліятэцы**”. Падчас гэтага мерапрыемства будзе сабраны сродкі для падтрымкі пацярпелых ад землятрус у муніцыпалітэце горада Аматырчэ.

На **Продзеншчыне** ў чарговы раз прайшоў фестываль “Артыстычныя сус-

Ці ёсць “жыццё” па-за “Берагіняй”?

Метадзейства Цэнтра культурна-дасугвай дзейнасці Акцябрскага раёна Юлія КУЛАК працуе на гэтай пасадзе з сакавіка 2015-га, калі скончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Да ВНУ Юлія наведвала фальклорны гурток, у якім выкладала яе маці, таму, можна сказаць, вырасла “ў фальклоры”. Сястра Юліі, Ганна Бялько, таксама працуе ў гэтай галіне. У гутарцы ж даведаемся пра творчы і прафесійны шлях нашай герані, “музычную” сям’ю і вяртанне на малую радзіму пасля вучобы ў сталіцы.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Юлія Кулак.

Я з дзяцінства займалася ва ўзорным фальклорным гурце “Некрашынка” Валосавіцкага сельскага дома народнай творчасці Акцябрскага раёна. Удзельнічала ў пляці фестывалях “Берагіня”, там пазнаёмілася з Таццянай Пладуновой і Вячаславам Калацзем. Яны мяне запрасілі на адкрыты іспыт сваіх студэнтаў. Тады я вырашыла паступаць на кафедру этналогіі і фальклору ўніверсітэта. Па размеркаванні трапіла ў Акцябрскі, амаль да сябе на радзіму.

— Ваша сястра, Ганна Бялько, таксама займаецца фальклорам...

— Так, яна вучылася на той жа кафедры, што і я, размеркавалася ў Гомельскі абласны метадычны цэнтр, цяпер працуе на пасадзе загадчыцы аддзела традыцыйнай культуры. Часамі вядзе заняткі па спевах для моладзі.

— Ці не цяжка было пасля пяці гадоў у сталіцы вярнуцца ў Акцябрскі?

— Канечне, цягне ў Мінск, але тут жыцьцё мае блізка, родныя. Калі людзі знаёмыя, ўсё працэс, чым у каліко горадзе.

— З якімі складанасцямі давялося сутыкнуцца ў працы?

— Я лічыла, што будзе шмат цяжкасцей. Але побач са мной працуе цудоўны калектыў, які ў любы момант дапаможа. У мяне праца больш папяровая, чым практычная. Хаця сёлета ўпершыню удзельнічала ў Рэспубліканскім фестывалі фальклорнага мастацтва “Берагіня” як арганізатар. Аддзелам робім усё магчымае, каб нашым гасцям было ў Акцябрскім утульна, будзем і далей працаваць у гэтым кірунку. Але творчасць не пакідаю, удзельнічаю ў народным вачальна-харэаграфічным ансамблі “Рудабельская пашча”, і яшчэ ў народным калектыве “Івушка”. Таму спеў для мяне — гэта адпачынак.

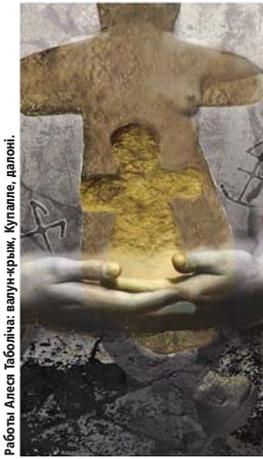
— Ці працуеце нейкім чынам з аўтэнтыкай?

— На жаль, у Акцябрскім — не. Але пакуль едзьму займацца з роднай “Некрашынкай” у Валосавічы, два разы на тыдзень — там дзеці з васмі да шаснаццаці гадоў. Песні акагляныя, танцы, гульні... Мая маці там музычны і вачальны кіраўнік, а я — танцавальны. І маці — цудоўная спявачка, як і бабуля. Такая атрымалася “перадача” па спадчыне.

— У якім стане ў Акцябрскім раёне аўтэнтычнае выкарыстанне?

— Чым далей, тым больш складана. Менш і менш застаецца носьбітаў традыцый. У вёсцы Забалаць жыве цудоўная спявачка Настася Паўлаўна Самусёва; у раёне дзейнічаюць два аўтэнтычныя гурты: “Купалінка” ў вёсцы Пратасі і “Перазвоні” ў вёсцы Іаць. Ёсць і пераемнікі традыцый: узорныя фальклорныя ансамблі “Рудабельскія зорчкі” і “Праменьчыкі” ў Акцябрскім, “Цярэшавы Шчодрыкі” ў аграгарадку Рассвет, тая ж “Некрашынка” ў Валосавічах.

Калі карціна... заіграла

Работы Алеся Таболіча: валуны-крыжы, Купалле, далоні.

Пра сябе як пра прамысловага дызайнера, чые работы павінны, у прыватнасці, спрыяць продажу таго ці іншага прадукту, лідар сталічнага гурта “Znich” і майстар аднаго з мінскіх тату-салонаў Алеся ТАБОЛІЧА кажа ў кантэксце рэкламы і вокладак аўдыязапісаў (у асноўным — выканаўцаў “цяжкага” кірунку). Выпускнік Рэспубліканскай гімназіі-каледжа мастацтваў імя Івана Ахрэмчыка і Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (кафедра графічнага дызайну) аддае перавагу, калі так складваюцца абставіны, каб яго называлі творчым дызайнерам, у чыйх работах лабавая атака на меркаванага капукніка суседнічае з мастацкай ідэяй, у высокім сэнсе гэтых словаў. У гэтым жа матэрыяле мы вымуслі яго пабыць пераважна ў скуру творцы — больш мастака чыстага, без усялякага намеру азаліціцца.

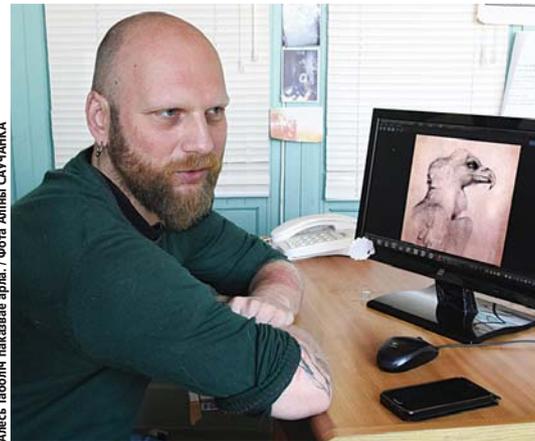
Алег КЛИМАЎ

На вокладах касет ды плацінак, афішах “ад Таболіча” прысутнічалі і прысутнічаюць выявы старажытных камяней, што нярэдка нагадваюць крыжы, якія, у сваю чаргу, могуць асацыявацца з чалавечымі целамі; элементы нацыянальнага арнаменту ці нешта звязанае з іншай аўтэнтыкай, такой, як сальярныя знакі, абярэгі, ідалы. Але асабліва гэта характэрна для дызайнерскіх ды зольшлага жывапісных работ. Прыцягваюць яго чалавечыя рукі, далоні, якія ён выкарыстоўвае ў якасці як бы “фон” альбо спадарожнага інструмента для таго ж крыжападобнага ўзору. Такім чынам і ўнікае скончаная семантычная сувязь. Важнае месца адводзіць тэкстуры, часам яна адгрывае галоўную ролю ў творах. І зноў камяні, камяні, камяні...

— Такое іх багацце ў маёй камп’ютарнай графіцы я звязваю з тым уражаннем, якое на мяне зрабіла ў дзяцінстве наведванне парка-музея камяней у мінскім мікрараёне “Уручча”, — тлумачыць Алеся. — І вось тое пачуццё судакранання да чагосьці загадкавага, дзюнага, прыгожага, да чагосьці грунтоўнага, магутнага і... нават хрупкага я доўгія гады спрабую перадаць у сваіх работах любых жанраў. З узрастаннем яно, вядома, некаж трансфармуецца, але не так, каб надта моцна. Напрыклад, з нейкага моманту я не змог прадстаўляць вось гэтыя стылі-

Метал-музыкант, татуіроўшчык, супярэчлівы мастак...

Недагаворанасць як творчы почырк

Алеся Таболіч паказвае арты. / Фота Алены САЎЧАНКА

заваныя валуны — на паперы, на экране — без якога-небудзь нацыянальнага дапаўнення. Ды яно і само прасілася.

Таболіч ужо даўно індывідуальна рэагуе на тое, калі яго называюць бацькам беларускай татуіроўкі, бо доля праўды — у большай ці меншай ступені — у тым ёсць. Ітаксама ён не спяшаецца адмаўляць, што з’яўляецца адным з тых, з чыйх работ у краіне пачыналася дызайнерскае мастацтва, якое чалавечыя рукі, далоні, якія ён выкарыстоўвае ў якасці як бы “фон” альбо спадарожнага інструмента для таго ж крыжападобнага ўзору. Такім чынам і ўнікае скончаная семантычная сувязь. Важнае месца адводзіць тэкстуры, часам яна адгрывае галоўную ролю ў творах. І зноў камяні, камяні, камяні...

З першаасовай Алеся можа абыходзіцца вольна. Да прыкладу, адзін з тысячагадовых камяней-крыжоў, на якім намалюваны крыж памешні, ён ператварыў у дапамогай фотамантажу ў частку жаночай постаці, унутры якой знаходзіцца немаўля. Выйшла, па версіі Таболіча, гэтка багіня ўрадлівасці. Ці... Мара — багіня смерці. “Паскакаць”, увогуле, можаце самі: чалавек у чалавеку, жыццё ў жыцці, смерць у смерці, крыж у крыжы, вера ў веры...

На пытанне, ці не бянтэжыць Алеся самога, што ў яго работах немолае месца адведзена сімвалам, ён паіскае плячыма: “Хто яго ведае... Я сам часам не разумею, што хачу сказаць тым ці іншым. Мое работы — гэта пытанні, а не адказы. Можна, сімвалы — асэнсаваныя ды інтуітыўныя — некаж пракладаюць

годзе, — потым быў выдадзены як каляндар, перададзены ў бібліятэкі, школы.

Але не толькі камяні трываюць уяўленне Алеся. Вось — арол. Дзюба, вока. Ёсць у птушкі гэтай нешта ад чалавечага погляду, вострага, напышлівага, насцярожанага ды... небяспечнага. Вы пагаджаецеся? А праз секунду лёгка, адным рухам жывяла істота ўзімецца з месца і паляціць чыніць свае чорна-белыя ракавыя справы...

Яркасць фарбаў Таболіч дазваляе і дазваляе, звяртаючыся да традыцыйнага жывапісу. Акрамя любімых нацюрмортаў, сюжэты ў ім таксама мудрагелістыя ўстрахаюцца, апускання ўнутр адлюстраванага хапае, і заўсёды ёсць настрой, эмоцыі. І “вішанькі” з “вінаграднічкамі” (“смакоты”), раскіданыя па палатне. Мабыць, тут больш відачочна выказана ўзаемапраціўленне чалавека і прыроды. Яго дачыненні з агнём, вадой, небам, зямлёй.

— Думаю, дарэчы, што сённяшняе класічнае ўяўленчае мастацтва шмат у чым сілкуецца ад дызайну, — кажа Алеся. — Ідзе спрашчэнне акадэмічнага жывапісу, моцных рысавальшчыкаў становіцца менш. Усё некаж... графічна. Наогул, мастак зараз — паняцце вельмі плытнае...

Меркаванне мастацтвазнаўцы Пётры Васілеўскага

— Здраецца так, што дыпломная работа мастакоў на наступным працяглым прамежку часу вызначае іх творчы шлях, калі яны пішучы і пішучы нешта падобнае, само сабой, у тым жа жанры. І ў тых жа сэнсах, дарэчы. З таго, што паказваў Алеся, лепшым мне здаўся менавіта “дыплом”. У ім ёсць канцэптуальнасць, там сродкі адпавядаюць мэце. У параўнанні з іншымі яго творами, гэтыя, на мой погляд, — пакуль вяршыня творчасці Таболіча. Але як графік ён моцны не тады, калі ставіць перад сабой задачу і пачынае яе выконваць, а калі дае волю эмоцыям, калі яго пачынае “несці”. Адсюль я раблю выснову, што і як чалавек, і як мастак ён вельмі залежны ад псіхалагічнага інструментарыя, і карыстаецца ім ён пакуль не гэтак лёгка. Вокладкі ж, хутчэй, “пагоню” за колеравымі эфектамі, чым жаданне данесці нешта сакральнае, як тое ж яго графічнае — язычніцкае ў камянях: сюжэт тут другарадны. Гэта такое нешта яркае, абстрактнае і з доляй рэалізму, каб было за што зачэпіцца воку. Вылск уласных эмоцый без усялякага другога камерцыйнага дна. Я паважаю такіх людзей.

Сёлета, у Год культуры і напярэдадні святкавання 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, наша кніжная спадчына стала даступная ў сусветнай інфармацыйнай прасторы. Балазе, стварэнне электронных інфармацыйных рэсурсаў, накіраваных на папулярызацыю беларускай культуры і мастацтва, абслугоўванне карыстальнікаў у аддаленым рэжыме цягам апошніх дзесяцігоддзяў з'яўляецца актуальнай задачай для нашай бібліятэчнай супольнасці.

Урады многіх краін, пачынаючы з 1990-х гадоў, спрыяюць стварэнню нацыянальных электронных бібліятэк. Такія праекты паспяхова рэалізаваны ў Японіі, ЗША, Вялікабрытаніі, Францыі, Германіі, Расіі...

Карыстаюцца ўвагай і адпаведныя кантынентальныя ды сусветныя электронныя бібліятэкі: Сусветная лічбавая бібліятэка, Еўрапейская лічбавая бібліятэка, лічбавая бібліятэка рукапісаў і старадрукаваных дакументаў "Manuscriptorium", Залатая калекцыя Еўразіі і іншыя.

Нацыянальная бібліятэка Беларусі з 2004 года фарміруе сваю электронную бібліятэку, якая на 1 кастрычніка 2016-га налічвае больш за 435 тысяч паўнатэкставых дакументаў, у ліку якіх — выданні, што прадстаўляюць беларускую кніжную спадчыну. На жаль, азна-

Тактыка культурнага развіцця

Калекцыя онлайн

Рэпрадукцыя старонак з "Гісторыі пра Варлаама і Іясафа" Куцеінінскай Багалеўскай друкарні (1637 год) і кнігі *Элезіяста — пражскага выдання Францыска Скарыны (1518)*.

ёміца з ім і цяперашні час можна толькі ў самім будынку бібліятэкі. Праграмае забеспячэнне, што выкарыстоўваецца ў НББ, акрунне не дазваляе убачыць электронныя копіі дакументаў у аддаленым рэжыме. Гэта, зразумела, абмяжоўвае доступ айчынных і замежных карыстальнікаў да названай інфармацыі.

Для прадстаўлення беларускай кніжнай культуры ў сусветнай інфармацыйнай прасторы Нацыянальная бібліятэка Беларусі паставіла перад сабой задачу фарміраваць онлайн паўнатэкставыя калекцыі з улікам норм Закона Рэспублікі Беларусь "Аб

шаадкрыццельнага прыгодніцкага і навукова-пазнавальнага жанраў у беларускай дзіцячай літаратуры; "Беларусь у Першай сусветнай": да 100-годдзя пачатку Першай сусветнай вайны; "Памяць палаючых гадоў": да 70-годдзя Вялікай Перамогі; "Мода і час": тэндэнцыі сусветнай моды з XVI стагоддзя да нашых дзён; "Беларусь у Першай сусветнай": да 100-годдзя пачатку Першай сусветнай вайны і іншыя.

Сёлета стартаваў новы праект "Кніга Беларусі XIV — XVIII стагоддзя" (Belbook.nlb.by), які ўключае дакументы, што прадстаўляюць гістарычную каштоўнасць як для Беларусі, так і для сусветнай супольнасці. Электронны рэсурс змяшчае копіі поўных тэкстаў дакументаў з фондаў НББ, выдадзеных у XIV — XVIII стагоддзях і па тэрытарыяльнай, моўнай, аўтарскай або зместавай прыкметах адносяцца да Беларусі. Праект цікавы для аматараў і прафесіяналаў у галіне кнігазнаўства, гісторыі, бібліятэказнаўства, педагогікі і іншых навук.

Кожная кніга, прадстаўленая ў дадзеным інфармацыйным рэсурсе, мае апісанне, у якое ўключаны звесткі аб аўтары, месцы, годзе, мове, прадметнай галіне, да якой адносіцца змест дакумента, а таксама — інфармацыю аб фізічных характарыстыках выдання. Для

зручнасці карыстальнікаў у апісанні дакумента прадугледжана поле "Ідэнтыфікатар", у якім прадстаўлены шэфр захоўвання арыгінала дакумента ў бібліятэчным фондзе. Гэта дазваляе ажыццявіць хуткі пошук і заказ дакумента для наступнай працы з ім у будынку бібліятэкі.

Выставы, прадстаўленыя ў практыцы, дазваляюць пазнаёміцца з найбольш значымі ў гістарычным аспекце калекцыямі дакументаў. Напрыклад, асобна можна пазнаёміцца з поўнымі тэкстамі выданняў Францыска Скарыны або кнігамі з бібліятэкі Радзівілаў. Для зручнасці падбору кніг, выдадзеных у канкрэтным месцы, рэсурс мае карту, на якой размешчаны адпаведныя геаграфічныя аб'екты. Акрамя таго, у рэсурсе прадугледжана магчымасць ажыццяўлення пошуку дакументаў па назве, годзе, аўтары (стваральніку), месцы выдання, прадметнай рыбрыцы і гэтак далей.

"Кніга Беларусі XIV — XVIII стагоддзя" даступная онлайн зусім нядаўна — з кастрычніка 2016 года. За гэтыя нядоўгі тэрмін рэсурс наведвалі жыхары не толькі Беларусі, але і ЗША, Германіі, Расіі, Польшчы...

Праект пастаянна развіваецца. У перспектыве ў яго будучы ўключаны копіі дакументаў з фондаў не толькі НББ, але і іншых бібліятэк, у тым ліку замежных.

Віктар ПШЫБЫТКА,
загадчык аддзела фарміравання
электроннай бібліятэкі
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Персаніфікацыя культуры

Паўстагоддзя служыла Коласаўскай сцэне заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Тамара Шашкіна, чыё 85-годдзе адзначылі днямі. З яе імем звязаны незабыўныя старонкі гісторыі славаўага калектыву, які зусім хутка адзначыць сваё 90-годдзе.

Па словах актрысы, спраўданага тэатра ў дзяцінстве яна не бачыла. Але пахам, адчуваннем сцэны прасякнулася, спрабуючы сябе ў школьнай самадзейнасці. І толькі пазней, у Мінску, дзе вучылася спярша ў політэхнічным, а потым у бібліятэчным тэхнікумах, пачала наведваць тэатры. Старэйшы сябра, што аказваў дзяўчыне знакі ўвагі, моцна паспрыяў гэтым. Дзякуючы яму яна перагледзела ўвесь оперны рэпертуар, часта хадзіла ў Купалаўскі. Прыязджала і Коласаўскага трупы. Менавіта тады дзяўчына ўпершыню пачыла славуці спектакль "Несцерка" з Аляксандрам Ільінінскім, Янінай Лебаўскай, Цімохам Сяргейчыкам.

Пазней, два гады адпрацаваўшы ў Мядзель і загадчыца бібліятэкі, паступіла ў тэатральна-мастацкі інстытут, на курс народнага артыста БССР Дамітрыя Арлова. Там жа пазнаёмілася і са сваім будучым мужам, Георгіем Дубавым, пазней — народным артыстам Беларусі. Ажаніліся яшчэ ў студэнцкія гады. Дыпломны спектакль "На дне", дзе Тамара Георгіеўна выконвала ролю Насты, а Георгій Савельевіч — Барона, паказвалі ў Маскве. Дубава запрасіў яе адзіну з маскоўскіх тэатраў, але Арлоў папярэдзіў, што там талент акцёра моцна зацёрці, параіўшы вярнуцца ў Беларусь.

Пачатак творчага жыцця здаваўся такім бяскрыўным! У Гродзенскім абласным драмтэатры, куды пара трапіла па размеркаванні, яе вельмі першыя ланцугі сустраў галоўны рэжысёр Іосіф Папоў. Маладая актрыса грала ўсе галоўныя ролі, лепшыя з іх — Патрыцыя ў спектаклі "Тры таварышы" па Рэмарку — памятае не адно пакаленне глядачоў. Тамара

Розныя палосы аднаго паўстагоддзя

Шлях заслужанай артысткі пачынаўся з... раённай бібліятэкі

Рыгораўна і зараз бярэцца ўзнавіць у памяці колішніх сцэнічных партнёраў, дэталі дэкарацый і, вядома ж, вельмі блізкага ёй па духу рэжысёра-настаўніка Іосіфа Папова. Неўзабаве пасля прызначэння яго галоўным рэжысёрам Тэатра імя Якуба Коласа Тамара Шашкіна разам з мужам таксама выпраўляецца ў Віцебск. Толькі прыехалі, а Папоў ужо кіруецца ў Новакузнецк. Хацелі Дубавы і туды следам за ім падацца, аднак не выпалада. Новы галоўны рэжысёр Аляксандр Падабед застараў: "Калі з'ездзеце адсюль, я вам такі "ваучыны білет" выпішу, што ніводзін тэатр не прыме". Напалоханыя, засталіся...

Першай роляй, сыгранай на Коласаўскай сцэне, была таксама галоўная — Нюрка ў "Дні вяселля" Віктара Розава. Спектакль карыстаўся ў глядача вялікім поспехам. Потым быў цэлы шэраг лірычных і вострахарактарных роляў: Анцічка ("Мінулае кату масленіца") Аляксандра Астроўскага, Фінея з "Дурнічкі" Лопэ дэ Вэга, Беатрыч са "Слугі двух гаспадароў" Карла Гальдана, Марына з "Улады шемры" Льва Талстога, Соф'я з "Зыкавых" Максіма Горкага... Маладая няўрымслівага герані змяніліся больш сталымі жанчынамі. І тут актрыса спатрабілася ўрокі Папова, які дапамагаў выканаць на мацаць шлях да псіхалагічнага раскрыцця вобраза.

Складаныя жаночыя характары, якія выяўляюцца ў драматычных, а часам і трагічных калізіях, увасобіла актрыса ў спектаклях "Апошняя інстанцыя" Мікалая Матукоўскага (Цвяткова), "Трыбога" Алеся Петрашкевіча (Манаева), "Зацоканы апостал" Андрэя Макаёнка (Маці). Але з прыходам новага кіраўніцтва да актрысы наступілі сумныя часы, паласа, так бы мовіць, "безвре-

Тамара Шашкіна ў цэнтры ў "Памінальнай малітве". (Фота з архіва тэатра)

ня". Амаль на 15 гадоў яе імя было выкрэслена з афіш. Выключэннем, бадай, сталі ролі ў спектаклях Валерыя Маслюка — Таісія Паўлаўна ў легендарным "Старым доме" Аляксея Казанцава, які карыстаўся вялікай прыхільнасцю ў моладзі, і Жамгуленца з не менш знамітага "Клеменса" Казіся Са. Была ў гэтых вобразах мацярынская пяшчота, дабрыйна, цярплівасць і яшчэ з гадамі набывага пакултывасць. Аднойчы ў размове са мной Тамара Рыгораўна прызналася, што цяжка перажыла заўчасную смерць Маслюка.

— Аднойчы ён прыбег да мяне: "Я бачыў усіх нашых там — і маму. Ім усім добра". Хай і яму там будзе добра. Я маюся за яго і веру ў гэта. У аўтарскім спектаклі Маслюка "Пад сонцам" яна сыграла звар'яцелую настаўніцу. Яе геранія страчвае розум пасля сынавага самагубства і не можа паверыць у незваротнае. Працягвае хадзіць на яскравы прыпынак (а раптам сыночак усё ж прыедзе?), працяг-

вае гатаваць яго любімыя стравы. Жыве так, быццам ён ёсць. І зусім іншая маці з п'есы Камю "Непаразуменне" (рэжысёр Юрый Лізанькевіч) — наймагутны творчы ўзлёт актрысы пасля доўгага творчага прастано. Геранія займаецца жудасным промыслам: забівае і рабуе пастаяльна гасцініцы, гаспадыняй якой і з'яўляецца. Нечаканым гасцём аказваецца яе сын, якога маці не здолела пазнаць і таксама забіла. Актрыса выдатна перадала душэўны стан герані, здолела яе ўзняць да антычных персанажаў, накітаваў Мэдзі альбо Клітэменстры.

Цяжка забыць глядачу яе Зою Сяргеюну з "Жыдоў горада Пшэра" — вострага, пранзілівага спектакля Барыса Эрына, пастаўленага напярэдадні жывёнскага гучу ГЧКП 1991 года. Яе геранія — жанчына з тонкай душой, прыродным пачуццём годнасці, больш маўчыць на працягу спектакля, але за гэтым хаваецца яе высакорданнае супраціўленне хунце ў любым абліччы.

Шэраг цікавых вобразаў стварыла актрыса і ў спектаклях Вітала Баркоўскага. Сярод іх — Клеатра Пятроўна ў "Плошчы Перамогі" Алены Паповай — самаахвярна жанчына, якая ўсё сваё жыццё прысвяціла мужу-афіцэру, захаваўшы памяць пра яго былія подзвігі, місіс Уайр з п'есы Уільяма "Дакрануцца вуснамі да нябёсаў", якая пакултва змагаецца з адзіноцтвай і марна спрабуе стаць для Письменніка маці.

На мой погляд, актрысу заўсёды вылучала ўменне спалучыць жыццёвую дакладнасць (адзнака добрай тэатральнай школы) з эмацыйнасцю, тэмпераментам, тонкім лірызмам і выдатным адчуваннем стылю п'есы і спектакля. Так, у "Пісьменных" Маціяса Чока яна сыграла маленькую ролю, але здавалася, быццам актрыса ўсё жыццё пражыла ў Германіі і асабіста знаёма з тамтэйшымі вытанчанымі немачкамі. Так, Тамара Рыгораўна вельмі сур'ёзна і адказна ставілася да свайго ўдзелу ў спектаклі, нават калі гэта быў невялікі эпизод. У "Памінальнай малітве" Рыгора Горына яна іграла састарэла і крыху не ў сваім розуме маці Менахэма-Мэндла, якая з'яўлялася ў фінале спектакля. Яна прамаўляла літаральна адну фразу: "Мяне ў поездзе так трасе!" Але рабіла гэта гэтак, што глядзельная зала узрылася гучнымі апладысмантамі (мабчыт, таму што жыццё і мастацтва тут зліваюцца ў адно цэлае). Ці ж гэта не ёсць аднака выдатнага майстэрства?

Апошняй вялікай роляй для Тамары Рыгораўны стала Лідзія Васільеўна ў "Старомоднай камедыі" Аляксея Арбузава, былая цыркавая артыстка, а цяпер пацыентка санаторыя, дзе яна сутрапа ў асобе ўрача сваё апошняе каханне. Ёсць буйны бенефісны спектакль, пастаўлены адмыслова да яе 75-годдзя артыстам і рэжысёрам Вячаславам Грушовым. У гэтым вобразе спалучыліся лірызм, і жаночая, чалавечая кранаўнасць, і тонкі разумны гумар. А яшчэ была ў спектаклі тая настальгія, туга па артыстах ды тэатры мінулых часоў, якія ўжо сталі гісторыяй.

Юрый ІВАНОЎСкі,
тэатральна
Віцебск

Адзін з 350 Дастваеўскіх

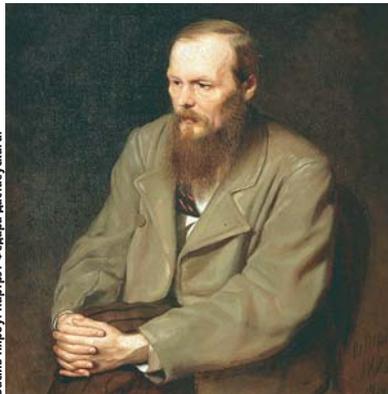
Вядома, што ў кастрычніку 1506 года шляхцічу Даніілу Рішчаву была падарвана грамата на валоданне некалькімі вёскамі. Для будаўніцтва маёнтка ён абраў Дастоева (сучасны Іванаўскі раён), дзе ў родзачыя нальчыка фаміліі нарадзіліся двое сыноў. Іх наступнікі сталі называць сябе Дастваеўскімі. Пры складанні генеалагічнага дрэва сучаснымі навукоўцамі знойдзены больш за 350 прадстаўнікоў роду. Адна з галін вядзе да знакамітага пісьменніка. У прыватнасці, вядома, што пад 1572 годам згадваецца тэзіямінт пісьменніка Фёдар Дастваеўскі, землеўладальнік Пінскага павета, які перасяліўся на Валынь, як чалавек, блізкі да князя Андрэя Курбскага. Верагодна за ўсё, ад гэтых Дастваеўскіх аддзялілася яшчэ адна галіна. Ад яе і пайшлі бліжэйшыя продкі пісьменніка. Былі сярод іх і людзі вядомыя — воіны і святары, стромкія і наравістыя, некаторыя пераходзілі ў каталіцтва, становіліся шляхціцамі, служылі вялікім князям літоўскім і каралям Рэчы Паспалітай.

11 лістапада — 195 гадоў з дня нараджэння Фёдара Дастваеўскага (1821 — 1881), продкі якога мелі беларускія карані. Зробім агляд звестак па гэтай тэме.

Так выглядала сям'я Дастваеўскіх у даважны час

Васіль Піроў. Партрэт Фёдара Дастваеўскага.

Але ў большасці продкі пісьменніка згадваліся як абаронцы праславаў. Дачка пісьменніка Любоў Дастваеўская і многія даследчыкі адзначалі, што Фёдар Міхайлавіч шанаваў іх паміць. Напрыклад, Пятра Дастваеўскага — маршалка Пінскага павета і сьбра галоўнага трыбунала Вялікага Княства Літоўскага, абранага ў сям'ю ў 1598 годзе, ён лічыў пачынальнікам свайго роду. Адзін з яго продкаў, Акіндзій Дастваеўскі, атрымаў вядомасць як іераманых Кіева-Плячарскага манастыра (XVII стагоддзе), іншы ў XVIII стагоддзі дасягнуў і біскупскага сану. Многія Дастваеўскія жылі ў Мінскім і Наваградскім паветах Вялікага Княства Літоўскага. Урэшце, Любоў Фёдаруна, маршала, перабольшвала значэнне "літоўскага" (беларускага — Рэд.) фактару ў жыцці маскоўскай сям'і Дастваеўскіх. Аднак у яе кнізе, упершыню выдана ў Мюнхене, думка гэтая праходзіць чырвоным радком.

Шляхам да "літаратурных летуценняў"

Да XVIII стагоддзя род Дастваеўскіх збядняў. Дзед пісьменніка, Андрэй Міхайлавіч, быў ужо сціплым пратэіерам у Брацлаве Падольскай губерні. Малодшы яго сын, Міхаіл, не пажадаў пайсці па шляху бацькі. Ён пакінуў Камянец-Падольскую семінарыю і назаўсёды з'ехаў з бацькоўскіх краёў, паступіўшы ў маскоўскую Медыка-хірургічную акадэмію. У час вайны 1812 года бацька пісьменніка служыў лекарам у маскоўскім шпіталі. У 1813 годзе яго ўзводзяць у штаб-лекары, і ён атрымаў адрывачанне ў Барадзінскі пяхотны полк, дзе і служыць да 1818 года. Затым, з 1820 года працуе ў шпіталі для бедных у Маскве. Тут жонка лекара Дастваеўскага, Марыя Фёдаруна, нарадзіла сваіх старэйшых сыноў — Міхаіла і Фёдара, названага ў гонар аднаго з продкаў. Да 1834 года хатняя адукацыя Фёдара ўжо скончылася і ён быў вызначаны ў

паўпансіён Мікалая Іванавіча Драшсава, абруселага французца Сушара. А потым, праз год, пераведзены ў пансіён чэха Чармака "для высакародных дзяцей мужчынскага полу", што славіўся лепшымі педагогамі. Тут працаваў вядомы матэматык, пасля акадэмік, рэктар Маскоўскага ўніверсітэта Перавозчыкаў, доктар філалогіі Давыдаў, магістр лацінскай славенасці Кубараў. Вывучаліся тут і старажытныя мовы, і антычная літаратура, і замежныя мовы, у тым ліку любімая Дастваеўскім французская. Выкладчыкі знаёмлілі вучняў з Шаліпгам і Гегелем. Дастваеўскі таксама далучаецца выкладчыкамі пансіёна і да сферы літаратурных праблем, калі ўпершыню вырываюцца "літаратурныя летуценні".

Пяць стагоддзяў беларускіх Дастваеўскіх

Аднак бесплапотное дзяцінства раптоўна скончылася. У пачатку 1837 года памерла любімая маці Марыя Фёдаруна, літаральна ў тыя ж дні быў забіты Аляксандр Пушкін. Пад гукі жалобы браты Міхаіл і Фёдар з'яжджаюць у Пецярбург. Неўзабаве апошні апрануў чорны мундзір з чырвонымі пагонамі, атрымаўшы найменне "кандуктара" Інжынернага вучылішча — адной з найлепшых навучальных устаноў таго часу. Яна давала не толькі выдатную ваенна-інжынерную падрыхтоўку, але і грунтоўную адукацыю па шырокім коле вяду.

І беларускі сувязі

У тыя часы ў сталіцы Расіі ўжо былі вядомыя імёны этнографы Івана Рыгаравіча (1790 — 1862), ураджэнца Магілёўскай губерні, і Віктара Рыгаравіча (1815 — 1876) — аднаго з заснавальнікаў славянскай філалогіі ў Расіі. Верагодна, іх сваяком быў і Дзмітрый Рыгаравіч (1822 — 1899), пісьменнік і сьбар юнацтва Дастваеўскага. Па ўспамінах апошняга, трэць усяго складу навуэнцаў Інжынернага вучылішча былі немцы, столькі ж складалі палякі і яшчэ траціна — рускія. Сярод апошніх дзюхо груп быў шмат выхадцаў з Беларусі, у тым ліку і будучыя героі Шыпкі і дзючы нацыянальнага руху. Неўзабаве Дастваеўскі стаў аўтарытэтам для большай часткі сваіх папчелнікаў. "Я, — прывітаваўся ва ўспамінах Дзмітрый Рыгаравіч, — не абмяжоўваўся прыхільнасцю да Дастваеўскага, але абсалютна падпарадкаваўся яго ўплыву. І ён, трэба сказаць, быў для мяне ў той час у высокай ступені дабратворным. Дастваеўскі ва ўсіх адносінах быў вышэйшы за мяне па развітасці; яго начытанасць здзіўляла мяне".

Выхаванец старэйшага класа Іван Беражэцкі таксама "слухаўся яго і падпарадкаваўся яму, як аднаго з вучань настаўніку". Сучаснікі іх паведамляе: "Памятаю, як Ф.М.Да-

стваеўскі і Беражэцкі захапляліся сумесным чытаннем, калі не памыляюся, Шылера. Бывала, чытаюць і раптам заспрачаюць і затым хутка пойдучь праз усё нашы камеры і спальні, адзін наперадзе, як бы ўцякаючы, каб не чуць прырэнчэння іншага, што рабіў звычайна Беражэцкі, а яго пераследваў Дастваеўскі, жадаючы даказаць яму свае думкі".

У свай першы прыезд у Пецярбург вясной 1837 года Дастваеўскі знаёміцца з чыноўнікам міністэрства фінансаў, пэтам Іванам Шыдлоўскім (1816 — 1872). Падчас вучобы ў Інжынерным вучылішчы будучы пісьменнік знаходзіўся пад мошным уплывам апошняга, які натхненна распавядаў пра царства Божае. Фёдар Міхайлавіч за-

якімі Фёдар Міхайлавіч (па збегу абставін) удзельнічаў у некалькіх грамадска-палітычных мерапрыемствах. На адным з іх, прысвечана намяці Мікалая Аляксеевіча (снежань 1877 года), дзе выступаў Дастваеўскі, вельмі актыўную ролю адыгрываў Георгій Пляханяў і яго маладыя калегі-студэнты са сталічных навучальных устаноў, многія з якіх былі выхадцамі з беларускіх губерняў (у наступным — удзельнікам рускіх рэвалюцый).

Каця — Ганна Корвін-Крукоўская

Верагодна, кажучы аб тым уплыве, які на Фёдара Дастваеўскага аказвалі беларусы і выхадцы з беларускіх земляў, варта ўказаць і

хоплена піша пра Шыдлоўскага ў лісце да старэйшага брата Міхаіла: "Зірнуць на яго: гэта пакунікі! Ён высах; шчокі запалі; вілготныя вочы яго былі сухія і палымыяныя". Дастваеўскі ўсё жыццё захоўваў далкатныя пацуды да гэтага ўкраінскага сьбра, які неўзабаве распачаў паломніцтва ў Кіев, а затым стаў манахам-паслушнікам.

Свае ўражанні юнацтва, якое прайшло ў Пецярбург, Дастваеўскі выказаў у адным з першых сваіх твораў — рамане "Белыя ночы", у значнай ступені аўтабіяграфічным творах, што з'явіўся ў "Айчыных Занатоўках" у снежні 1848 года. Сляды ды ідэі гэтага рамана можна знайсці і ў адным з самых знакамітых твораў героя нашага аповеду "Значыцца і пакаранне". Але толькі па вяртанні зсылкі Дастваеўскі змог прыступіць да мастацкага ўвасаблення сваёй задумы, звязваючы яго з тымі пытаннямі, якія ўзніклі ў рускім грамадстве ў сярэдзіне 60-х гадоў XIX стагоддзя. Аднак упершыню славу "паслядоўніка Голяра" і геніяльнага пісьменніка Фёдара Дастваеўскага прынес раман "Бедныя людзі", які з'явіўся ў друку ў 1846 годзе.

Неўзабаве раман быў перададзены Мікалаю Нярасаву, які прыйшоў ад яго ў захапленне, гэтак жа адразаваў і Вісарыён Бялінскі. Пазнаёміўшыся з Дастваеўскім, яны ўвелья яго ў пецярбургскае літаратурнае кола. (Тут варта заўважыць, што Нярасаву ў Бялінскаму "адкрыць" Дастваеўскага дапамог усё той жа сьбар ягонага юнацтва — Дзмітрый Рыгаравіч). Гэта быў вырашальны момант у жыцці Дастваеўскага. Іншым тэкам перапомам стала катарга, куды ён трапіў па так званай справе "петрашэўцаў" — ідэолагаў будучай рэвалюцыі. Сярод іх было нямаля беларусаў і выхадцаў з беларускіх земляў, якіх, як правіла, лічылі палякамі. Прадзюжальнікамі іх справы сталі рэвалюцыянеры-народнікі, з

на сям'ю заможнага "літоўскага" памешчыка Корвін-Крукоўскага. Яго малодшая дачка Соф'я Кавалеўская стала вядомым прафесарам матэматыкі, а старэйшая Ганна, дзючына 19 — 20 гадоў, была закаханая ў Фёдара Міхайлавіча (ужо ўдаўца) і, па сьвярджэнні Любоўі Дастваеўскай, зборалася выйсці за яго замуж. Аднак яны засталіся сьбрамі. Пасля вядомых падзей у Францыі, актыўнай удзельніцай якіх была "камунарка" Ганна Крукоўская, яна і яе "муж-камуніст" доўгія гады хаваліся ў Расіі, жылі ў Пецярбургу. Яны былі частымі і жаданымі гасцямі ў доме Фёдара Міхайлавіча, сведкам чаго была і дачка пісьменніка Любоўі Фёдаруна. На яе думку, "бацька вывёў Крукоўскую ў вобразе Каці, нявесты Дзмітрыя Карамазова". "Перапоўненая высокай сьвядомасці сямейнага гонару, яна ахваруе сабой, каб выратаваць гонар свайго бацькі" і быць вернай "слову нявесты і сваёй місі...". І далей: "яна праўдзіва літоўска [беларуская] дзючына, ганарлівая і цнатліва".

На радзіме продкаў пісьменніка шануюць памяць Дастваеўскага. У 1968 годзе ў школе вёскі Дастоева (Іванаўскі раён) быў створаны краязнаўчы музей яго імені. Сёння там больш за 3 тысячы экспанатаў. Цэнтральнае месца займае экспазіцыя раздзела "Дастоева і Дастваеўскі". Тут размешчана радаводная дрэва, фотакопіі дакументаў пра жыццё і творчасць, а таксама яго творы розных гадоў выдання і іншыя экспанаты, у тым ліку падараваныя ў 2007 годзе праўнукам Фёдара Міхайлавіча — Дзмітрыем Дастваеўскім. З 2012 года з дапамога Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі аднаўляецца сьвязь роду Дастваеўскіх.

Рыгор ЛЯНЬКЕВІЧ, дацэнт, Эліна УСОЎСКАЯ, загадчык кафедры культуры і факультэта сацыяльна-культурных камунікацый БДУ, дацэнт

(Працяг. Пачатак у № 44)

Сёння "К" працягвае аповед пра знакамітага кінаржысёра, народнага артыста СССР, народнага артыста Беларусі Віктара Турава.

Барыс КРЭПАК

Прайшоў нейкі час... Ліпень 1996 года. Акурат у нацыянальнае свята французскага народа — Дзень узяцця Бастыліі — адбыўся афіцыйны візіт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі ў Францыю. А культурныя сувязі гэтай краіны і нашай Беларусі, як вядома, ніколі не спыніліся. Тагачасны першы намеснік галоўнага рэдактара газеты "Культура" Людміла Крушынская звярнулася да Турава з просьбай распавесці пра яго сустрэчы з французскай актрысай Марынай Уладзі. І Віктар Цімафеевіч з задавальненнем паведамаў пра тое, як да яго ў гасці ў час здымак у раёне Наваградка прыехалі яго сьбры — Марына Уладзі і Уладзімір Высоцкі. Вось талды і высветлілася, што Віктар шмат гадоў быў блізім сьбрам Уладзіміра Сямёнавіча, але пра гэта ён ніколі нікому не расказаў, у тым ліку прэсе. Крушынская ледзь угаварыла ржысёра распавесці пра гэтыя старонкі няпростага жыцця двух выдатных людзей. Але Тураў пагадзіўся з адной умовай: пра гісторыю гэтага сьброўства ён расказае толькі мне, якога нібыта ведае "сто гадоў" як журналіста-прафесіянала. Значыць, штосьці ўсё ж чытаў з маіх опусаў...

Памятаю, мая першая гутарка на тую тэму і пачалася з таго, што я спытаў Віктара: чаму ён "прамаўчаў", калі пасля смерці Высоцкага, а пасля ў год яго 50-годдзя, літаральна ўсе СМІ і тэлебачанне казалі пра яго постаць. А Тураў адказаў, што для яго непрыемныя і абмежаваныя абагаўленне Высоцкага, і яго ганебнае прыняццё, і брыдка мільёнаў вакол ягонага імя. Як не зразумець, кажа ён, што толькі праўда, прытым поўная, павінна быць сапраўднай паміццаю пра Валодзь.

— І чаму ж ты так доўга маўчаў? — Як толькі Валодзя памёр, з усіх кутлоў павылізлі на свет божы натоўпы ягоных "прыхільнікаў", а прасцей кажучы, фальшывыя сьброў. Вось талды я даў сабе клятву нічога не казаць у друку пра майго сьбра на працягу пція гадоў. Разам з Валодзем мы з'елі не адзін пуд солі, шмат чагу былі побач, і да таго, што адбылася ў нашым грамадстве і наогул у свеце, ставіліся адэкватна, бо ў нас, амаль равеснік, было шмат агільных мастацкіх схільнасцей і густаў. Аб'ядноўвала нас і тое, што абодва мы былі "дзючынамі", і тое, што сустрэлі на маёй карціне пра ваеннае дзяцінства, адкуль былі родам. А яшчэ я вельмі ганаруся, што Высоцкі ўпершыню заспяваў свае знакамітыя песні менавіта ў маіх фільмах...

Віктар нагаварыў мне два дзюцкі касет, і не толькі пра Высоцкага, але і пра сьброўства з іншымі дзючымі кіно — Уладзімірам Балакуравым, Юрыем Гарабцом, Барысам Няўзоровым, Данатасам Банінісам, Нінай Ургант, Анатолем Забалоцкім, Лугенам Ганкіным, Лугенам Ігнацьевым, Алесем Адамовічам. Згадаў добрым словам педагога Аляксандра Даўжэню, сакурніка па ВПКУ Вітаўтаса Жалаквічуса, Ларысу Шапіцка, Рыту Касымаву, Дзюму Фірсаву, Атару Іаселіні, Георгія Шэнгеля, Аляксандра Міту... У коле сьброў асабліва вылучаў "за чалавечнасць і прафесіяналізм найвышэйшай пробы" літоўскага акцёра Броніса Бабяўскаса і апэратара Аляксандра Княжынскага.

Першы мой артыкул "Пра сьброўства з Высоцкім я маўчаў шаснаццаць гадоў..." з'явіўся ў №42 газеты "Культура" за 1996 год.

Апошні, дзевяты, — у № 50 — пасля смерці Віктара Цімафеевіча. Праўда, рукапіс майго вялікага матэрыяла ён паспеў прачытаць і выказаў сваё зааваўненне. Памятаю, з якой дакладнасцю, скупулёзнасцю ён вычытаў ужо ў бальніцы гэты рукапіс нашай шматдзённай гутаркі, каб — крыў Божа! — не з’явіліся ў тэксце якія-небудзь памылкі або недакладнасці...

...Мой матэрыял, апублікаваны ў “К”, меў вельмі пазітыўны рэзанс не толькі ў Беларусі. Яго вялікі фрагмент — пра сустрэчу Высоцкага з Хрушчовым, напрыклад, — перадрукавала маскоўская “Літаратурная газета”, некаторыя аўтары мемуараў пра Высоцкага пазней таксама штоscopy бралі з яго, праўда, “без двукосся”, не заўсёды спасылалючыся на першакрыніцу. А вось у сваёй манаграфічнай кнізе пра Турава “Ад сэрца — да сэрца” вядомы кіназнаўца, прафесар Ёфрасіня Бондарова двойчы адсылае да гэтага матэрыяла, называючы яго шчырым апавяданнем. Яна піша: “Пасля смерці Высоцкага пра яго сталі пісаць сябры і зласліўцы. Віктар Цімафеевіч маўчаў, не хацеў трывожыць памяць, уключаючы ў плекткі і інсінуацыі, і толькі праз шаснаццаць гадоў, у апошнія месяцы жыцця, ён

яна цябе загубіць”, — і павёз нявесту ў Мінск, дзе яна разам з Аўгустам Мілаванавым, Фамой Варанецкім, Ёлаі Масумян, Леанідам Крукам пасупіла ў Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут у майстэрню Дамітрыя Аляксеевіча Арлова. Калі яны ажаніліся, Тураву было 23 гады, Святлане — 20. І ў 1965-м у іх нарадзілася дачка Алена, сёння шырока вядомая як таленавіты кінарэжысёр, сцэнарыст, кампазітар, пэст. Але, як часта бывае ў асяродку пэст творчых сем’яў, “любобная лодка разбілася о быт”...

Алена Турава: “Дзецям цяжка бывае разумець, чаму дарослыя не сшыліся характарамі. Ведаю толькі, што раскол быў настолькі моцным, што тата не прыходзіў да нас больш ніколі, даваў для таго, каб пабачыцца са мной. Такім чынам, калі праз пятнаццаць гадоў мы ўсё ж зноў сустрэліся, нам давалося амаль што знаёміцца нанова. Помню, як дрыжэлі ў той дзень яго рукі, разпываючы гарбаты: канешне ж, тата ўсведамляў, што частка віны за прорву, якая ўтварылася паміж намі, ляжыць і на ім... Новы “мост” мы потым будавалі нанова — гадамі, крыху пазнаючы адзін аднаго...”

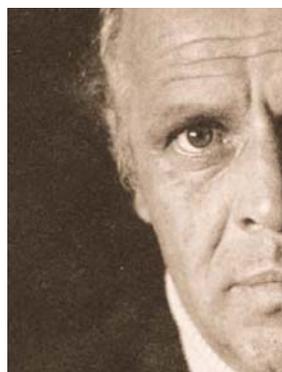
Другім разам Віктар узняў шлюб з актрысай Вольгай Лысенка, якая

Уладзімір Высоцкі і кінавясель Віктар Цімафеевіч і Святлана Сулавейкі. Віктар Цімафеевіч і Святлана Сулавейкі ў роліх з вясельнага фільма “Я родзіўся з вясельлем”. 1969 год.

Марыяна Уладзіміра Высоцкі, Святлана Сулавейкі і Віктар Цімафеевіч у роліх з вясельнага фільма “Я родзіўся з вясельлем”. 1969 год.

“Іншага лёсу я не жадаў...”

Мае згадкі пра Віктара Турава да яго 80-годдзя

пагадзіўся расказаць аб іхнім сяброўстве карэспандэнту беларускага штотыднёвіка “Культура” Барысу Крэпаку... Я адсылаю чытача да гэтых публікацый... У іх шмат падрабязнасцей, пра якія не пісалі “Успамінацелі” рознага рангу...”

Я ведаю з аповедаў Турава і іншых людзей, што не ўсе калегі па рэжысуры і некаторыя высокія чыноўнікі ад культуры добра ставіліся да яго. Казалі, маўляў, ён пастаянна п’е, не заўсёды справядлівы і ўважлівы да людзей, асабліва ў здымачнай гарачцы, нібыта ідзе на кампрамісы там, дзе патрэбна прынцыповасць. Яго абвінавачвалі ў саўдзеле ў ліквідацыі на кінастудыі творчых аб’яднанняў, якія ўзніклі пасля перабудовы кінавытворчасці ў адпаведнасці з рэкамендацыямі V Усесаюзнага з’езда кінематграфістаў. На хвалюх дэмакратычнай эйфарыі гэты з’езд лічыўся “р-р-рэвалюцыйным”. Віктар жа быў уплывены, пра гэта ён сам мне казаў: той форум быў “пачаткам разбурэння вялікага савецкага кінематографа”.

Што ж, у выніку ён меў рацыю!.. А яшчэ ў кулуарах барацьбы за мараль ганьбілі Турава за разводзі з жонкамі. На гэту далікатную тэму мы з Віктарам амаль не размаўлялі. Толькі калі-ніколі ён штоscopy казаў “тэлеграфнымі” фразамі. Першых дзюх жонкаў я не ведаў. Толькі ад Турава дазнаўся, што яго першае каханне, Святлана Зузенка, пасля магілёўскай дзесяцігодкі, у 1957-м, выршыла стаць актрысай. Віктар тым часам навучаўся рэжысуры. Перайшоў на трэці курс, але ўжо меў запрашэнне працаваць на кінастудыі “Беларусьфільм”. Як-ніяк, чалавек таленавіты, да таго ж беларус, магіляўчанін — словам, свой, дамарослы... Святлана пасляхова прайшла два туры, і тут Віктар сказаў: “Хопіць Ваньку валяць. Масква не для цябе,

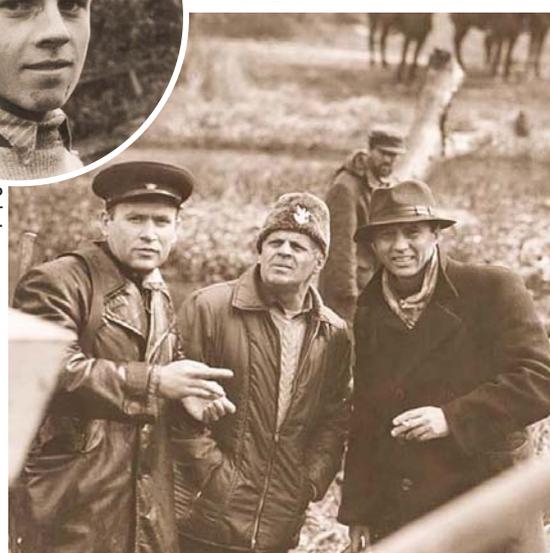
здымалася ў некалькіх яго карцінах, у тым ліку ў сцужках “Людзі на балоеце”, “Меншы сярод братоў”, “Пераправа”. Але пра дадзены перыяд жыцця Віця мне не расказаў. Ды я і ніколі ў сямейныя справы Віктара не ўлазіў. Праўда, аднойчы ён сам паведаміў мне гісторыю яго захаплення актрысай Смаленскага драмтэатра Ларысай Архіпавай, калі ён здымаў яе ў карціне “Людзі на балоеце”. У выніку яна 1 сакавіка 1984 года нарадзіла сына Арцёма, якому бацька адразу даў сваё прозвішча.

Алена Турава распавядае: “Тата ніколі не быў афіцыйна жанаты з Ларысай, але сынам ганарыўся, часта прывозіў яго ў Мінск, браў з сабой на кінастудыю, знаёміў з калегамі, сябрамі. Сёння Арцём Віктаравіч, у свае трыццаць два гады, — дэпутат расійскай Дзяржаўнай думы ад партыі “Адзіная Расія”.

У яго падрастаюць дзеці — дачка Аліса і сын Мікіта, унікалі знакамітага кінарэжысёра. Каб быў бацька жывым, дык, думаю, ён быў бы сапраўды шчаслівым. Ён, дарэчы, часам з горьччу казаў: “Магчыма, я быў не лепшым бацькам, але для ўнучка зрабіў бы нават немагчымае!” На жаль, перша яго ўнучка, мая дачка, нарадзілася толькі праз шэсць гадоў пасля яго адыходу, у 2002-м. Яе імя Ніка — у гонар дзеда (бо Ніка і Вікторыя — два імені багіні Перамогі). Яна шмат здымалася ў кіно, добра малюе, захапляецца спортам і мовамі. Магчыма, у яе ці ў маіх пляменніках працягнецца наша творчая дынастыя? Не ведаю, час кажа. Але ў

Разам з дачкай Аленай.

На драмках у Польшчы. Другал павола 1980-х. Фото з архіва Алены Туравай.

Віктар Тураў — падлетак.

сілу генетыкі веру свята: хай зменіцца нават некалькі пакаленняў, аднак аднойчы на творчым небасхіле яшчэ запаліцца новая зоркачка з прозвішчам Туравых...”

Трэцяя і апошняя жонка рэжысёра — Тамара Пятроўна Турава. З ёй я пазнаёміўся ў канцы лета 1996-га, быў разам з ёй і Віктара Цімафеевіча ў той яго самы апошні вечар у бальнічнай палатае. Ну і потым, палла адыходу маэстра, некалькі разоў сустракаўся з ёй па нейкіх творчых “тураўскіх” справах, хаця нашы ўзаемаадносінны на гэтым і скончыліся. Але мне здаецца, Тураў менавіта з ёй знайшоў сваё, па-сапраўдному сямейнае, шчасце. Яно, на жаль, цягнулася не вельмі доўга... Урэшце, пра тое, як яны сустрэліся і як знайшлі адзін аднаго, можна прачытаць у інтэрв’ю Тамары ў прэсе.

А яшчэ я памятаю, як на маіх ваках Тураў пакутваў над праектам новага Закона пра кіно, прынцыпы якога выказаў у сваім артыкуле, надрукаваным у “Советской Белоруссии” летам 1996 года. Па ганарар за гэты артыкул мы пайшлі разам у Дом друку (тады каса была там). Атрымаўшы ж грошы, зайшлі ў гасцёрном “Зорачка” па вуліцы Якуба Коласа, купілі з той нагоды, што належыць, і праз пятнаццаць хвілін ужо сядзелі на кухні маёй кватары. Чакалі маю жонку Людмілу, але не дачакаліся, яна затрымлівалася на працы. Праз пару гадзін, ужо пад вечар, па просьбе Віктара я выклікаў таксі, і ён паехаў дамоў. Гэта быў адзін выпадак, калі Віктар Цімафеевіч гасцяваў у мяне дома, хаця планаў наконт “сябраваць сем’ямі” ставала...

Так ужо здарылася, што за паўгода да яго скону мы з Віктарам Цімафеевічам вельмі зблізіліся. Потым, калі ён апынуўся ў бальніцы, я прыходзіў да яго два-тры разы на тыдзень, і мы вялі жваўныя гутаркі пра тое-сёе. А перад ягоным юбілеем, 60-годдзем, — пра тое, каго ён хацеў бы бачыць за святочным сталом 25 кастрычніка. Гэта пытанне, памятаю, на лесвічнай клетцы бальніцы абмяркоувалі ўжо ўтрох: апошні раз прыйшоў Дзіма Зайцаў — блізкі сябра Турава і любімы яго кінааператар... Ведаю, што часта да бальнікі прыходзіла і дачка Алена, але я з ёй ні разу там не сустрэўся.

Так, і гэты дзень — Дзень нараджэння Віктара — быў урачыстым, на дзяржаўным узроўні, адзначаны ў Тэатры-студыі кінаакавіла, хаця вечар, шчыра кажучы, прайшоў не вельмі весела. Тураў быў ужо невылечна хворы, і ўсё тое ведалі, як, мабыць, і сам ён. Але, прынамсі, пры мне ніколі не ўпадаў у роспач. Верыў — будзе ўсё о’кэй, будзе і яго “фіеста”...

Згадвае Алена Турава: “Пэўна, тата ведаў, як мала яму засталася, але пры мне ніколі не заводзіў пра гэта гаворкі. Прасіў прынесці яму пачытаць “што-небудзь займальнае”, і я перадавала ў бальніцу часопісы і зборнікі анекдотаў. Ён вельмі любіў, калі я пачынала гаворку слоўнамі: “Вось, калі ты паправішся...” І заўсёды вяртаўся да сцэнарыя, над якім працягваў працаваць нават у бальнічнай палатае. Марыў пра тое, якім цудоўным будзе яго наступны фільм пад назвай “Фіеста-45”. Фільм пра шчаслівых людзей, якія вераць, што ўсё дрэннае, кепскае, нарэшце, у мінулым, а жыццё будзе працягвацца — цудоўнае і даўнае. Так, жыццё працягваецца. Чалавек, які адышоў, застаецца з намі, пакуль пра яго помняць. Тураў заўсёды жыў у памяці сваіх дзюей — маёй памяці, Аксаны, Арцёма. І мы сваім дзецім расказваем пра тое, якім надзвычайным чалавекам быў іхні дзядуля...”

Заканчэнне чытайце ў наступных нумарах.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.".
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.".
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.".
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.".
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.".

■ "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выставы:
■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору расійскага калекцыянера Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.

■ Выстава "Некалькі слоў пра пастэль" Ларысы Журавіч — да 7 лістапада.

■ Выстава "Свет нябесны на зямлі" (творы царкоўнага мастацтва XVII — XXI стст.) — да 30 студзеня 2017-га.

■ Выстава "Мастацтва будызму" з фондаў Дзяржаўнага Эрмітажу — да 9 лістапада.

■ Выстава "Святло і паветра. Жывапіс Натана Воранава" — да 21 лістапада.

■ Выставачны праект памяці Георгія Скрыпнічэнка (1940 — 2015) "Метамарфозы" — з 12 лістапада да 12 снежня.

Філіялы музея
■ Выстава "Дом Ваньковічаў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-й ПАЛОВЫ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенціна Ваньковіча".

■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
■ Вечар камернай музыкі "Палёт гукаў восені" з удзелам камернага аркестра "Sounds Flight" — 10 лістапада. Пачатак — а 19-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Беларуская льялка" з фондаў клуба фальклорнай і народнай льялькі "Папарась-кветка".

■ Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні льялек-мотанак, ткацтва паясоў, саломкапляцэнні і роспісе яек.

■ Дзяццалы навагодняя праграма "На Каляды ў музей!".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".
Выставы:
■ Выставачны праект

■ "Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля".

■ Інтэрактыўны праект "Лазеры лабірынт" — да 7 лістапада.

■ Выстава "Час чудаў. Зімовыя святы і забавы" — з 11 лістапада да 28 лютага 2017-га.

■ Выставачны праект "Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага" аб пачатку кінематографіі ў Беларусі — з 6 лістапада да 15 студзеня 2017-га.

■ Выстава твораў мінскага фатографа Вадзіма Качана "Стары Мінск" — у галерэі музея.

■ Акцыя "Воляе піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00. Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (пашыраны тэмы гісторыі з'езда і яго ўдзельнікаў, жандарскага руху, грамадска-палітычных высілкаў, жыцця губернскага Мінска, гісторыі стварэння і дзейнасці музея) — з 5 лістапада.

■ Выстава ўнікальных рэалістычных фігур "Свет старажытных людзей" — да 4 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава "Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкаія віды жывёл".

■ "Выстава насякомаедных раслін".
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Шумлівая прырота вясёлка" — да 13 сакавіка 2017-га.

г. Мінск, вул. Казінец, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Незвычайныя атракцыён "Стужкавы лабірынт" — да 31 снежня.

■ Выстава "Усе жыццё ў адным ровары" — да 14 лістапада.

■ Выстава "Сафары парк".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X—XIX стст.".
■ "Беларуская музычная культура XX стс."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX стс."

■ Выстава "Паланэзы на вяртанне" — да 18 лістапада.

■ Выстава "Сям'я ў культуры

народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — з 10 лістапада да 10 снежня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ Дэкупаж для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

■ Выстава "Займальная географія" — да 6 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Спадчына Святой Еўфрасіны Полацкай" — да 15 студзеня 2017-га.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Выстава "INSPIRATION" Марыны Канававай — да 3 снежня.

Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "MIP" г.н.п. Мір, Карліцкі раён, гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя
■ Выстава "На варце. 3 гісторыі формы СССР" — да 15 студзеня 2017-га.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект "Кроцым у школу разам з Коласам".

■ Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".

Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!".

■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з прэглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчы і лётчыкі", галаграфічным тэатрам. Акцыі:

■ Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

■ Выстава "У пошуках папараць-кветкі" — да 5 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва".

■ Выстава "Дзеці вітаюць дзядзю" — да 6 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прывесчана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

■ Рэканструкцыя інтэр'ераў былога сядзібнага дома "Мінск губернскай. Шляхцыкі побыт".

■ Выстава "Фільмы Андрэя Вайды ў сусветным кінаплакаце" — да 11 лістапада.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-пабрацімы сталіцы Беларусі".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.

■ Пастаянная экспазіцыя.
ФІЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:
■ "Колас часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ Выстава "Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Папроў" (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кір'ялы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ "Сані + вазок; каляска + брычка; карэта + вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульня "Карэты майстар".

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЬСТА" г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

■ Фотавыстава "НеМой Мінск" Алены Шапіма — да 20 лістапада.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кір'ялы і Мяфодзія, б. Тэл.: 321 24 30.

■ Выставачна-адукацыйны праект "Па слядах маймантаў" — да 15 студзеня 2017-га.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, вул. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:
■ "Культурныя прадметы" ("Дамава царква", паўночны рызаліт палаца).

■ "Чырвоная гасцёўна".

■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".

■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).

■ "Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."

■ "Свет прыроды" (выставы "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёлы свет Гомельшчыны") (грот палаца).

■ "Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея".

Выставы:
■ "Біблейскія і міфалагічны сюжэты ў заходнеўрапейскім мастацтве XVII — XIX стст." — да 13 лістапада.

■ Выстава "Гісторыя адной капляшоўнікі" — да 13 лістапада.

■ Выстава "Прыватная калекцыя" Кацяр'яны Раждзвенскай (Масква) — да 15 студзеня 2017-га.

■ Інтэрактыўны праект "Лазеры лабірынт" — да 4 снежня.

Вежа палаца Экспазіцыя:
■ "Упадальнікі Гомельскага палаца Румянцавы і Паскевічы".

Выставы:
■ Міні-выстава да 95-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Мікалая Гілянкава.

■ Выстава "Эпоха Пяганяў: таямніца рэканструкцыі набярэжнай ракі Сож" — да 31 снежня.

■ Выстава "Норавы эпохі ў еўрапейскім рамане" — да 31 снежня.

Паўночная крыло палаца Экспазіцыя:
■ "Zooterra".

Выстава:
■ Выстава экзатычных жывёл.

Зімовы сад
■ "Свет субтралічных раслін і жывёл".

Вежа агляду.
Спачывальня князёў Паскевічаў.

■ Інтэрактыўны праект для школьнікаў "Валкі музей для цікавых сяброў".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СПАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ На тэрыторыі працуюць пнеўматычны шыр.

■ "Музей крыміналістыкі".

■ Выстава "І памяць сэрца гаворыць".

■ Выстава "Мы ўспомнім зноў мінулае вайну..."

■ Выстава "Збор для моцных духам".

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Прырода Лідовыны".

■ "Сучаснае мастацтва краю" (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы:
■ Выстава "Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера".

■ "Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."

■ Мемарыяльны пакой Валяціна Таўлая.

■ Выстава са збору А.Фішбайна "Збычкі побыту канца XIX — пачатку XX стст."

■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".

■ Выстава "Вайны свяшчэнны старонкі".

■ Выстава "Надзейны шчыт краіны".

■ Выстава "Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт".

■ Выстава "Жыве мая ліра нанова!", прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЭУСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2-68-96

■ Экспазіцыя "Пад адзіным небам праз стагоддзі" ("Карэнае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія таратары").

■ Выставы "Палітра талентаў яўрэйскай абшчыны", "Сладкі вайны".

■ Выстава карцін Алега Драбшэўскага "Водар Радзімы".

■ Прадстаўленні ляльчага тэатра "Батлейка".

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава твораў Святланы Кастрыцы "Прастора і святло" — да 16 лістапада.

■ Выстава выкладчыкаў Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў

Настасі Калацкай (жывапіс) і Волгэі Самашка (кераміка) і іх вучню "Аўтограф" — да 17 лістапада.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.

■ Юбілейная выстава мастака-кераміста Наталі Іўгелёўскай "Роздум каля ачага" — да 20 лістапада.

■ III Беларускае трыенале дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва "FACTUM EST FACTUM" — да 20 лістапада.

■ Біянальны праект "ПАСТУЛАТ-2016" — да 20 лістапада.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 5 — "Тры парсючкі" (балет у 2-х дзеях) С.Кібіравай. Пачатак а 12-й.

■ 5 — "Пацы" Р.Леанкавала (опера ў 2-х дзеях).